

[Formanden.]

vedtaget. Gårdejer Alfred Christensen, Skibby, vil herefter blive indkaldt som midlertidigt medlem af folketinget.

Den næste sag på dagsordenen var:

Første behandling af forslag til lov om leje.

(Lovforslaget findes i tillæg A. sp. 289, fremsættelsen i tidenden sp. 53).

Formanden: Sammen med denne sag foretages de under punkterne 8-11 opførte sager, nemlig:

Første behandling af forslag til lov om boligbyggeri.

(Lovforslaget findes i tillæg A. sp. 411, fremsættelsen i tidenden sp. 53 og 69).

Første behandling af forslag til lov om ekstraordinær grundskyld og ejendomsskyld til kommunen.

(Lovforslaget findes i tillæg A. sp. 549, fremsættelsen i tidenden sp. 47).

Første behandling af forslag til lov om ændring af lov om kommunale ejendomsskatter m. v.

(Lovforslaget findes i tillæg A. sp. 501, fremsættelsen i tidenden sp. 47).

Første behandling af forslag til lov om ændring i lov om folkeforsikring. (Om personlige tillæg til invalide- og folkepensionister m. v.).

(Lovforslaget findes i tillæg A. sp. 287, fremsættelsen i tidenden sp. 50).

Lovforslagene sættes til forhandling.

Carl P. Jensen: I bemærkningerne til det lovforslag om boligforholdene, som daværende boligminister Kjærboel fremsatte i det høje ting den 13. maj 1954, blev det fremhævet, at når regeringen dengang havde valgt at fremsætte og søge behandlet lejeforholdene og forholdene vedrørende boligbyggeriet i ét lovforslag, skyldtes det den nære forbindelse mellem de bestemmelser, der skulle regulere lejeforholdene, og byggeriets finansieringsmuligheder. Selv om

der dengang ikke kunne skabes tilslutning til denne lovmæssige koordinering, er dette synspunkt imidlertid på ny kommet til udtryk ved denne fælles fremsættelse og fælles behandling af leje- og byggelovsforslagene, idet partierne har været enige i det praktiske i, at disse lovforslag behandles under ét her i dag.

Den højtærede boligminister har allerede den 9. oktober, da forslagene blev fremsat, givet en meget udførlig og særdeles grundig omtale af de to lovforslag, jeg skal omtale i dag. Jeg vil i øvrigt gerne føje til, at pressen i sin omtale den 10. oktober har givet en objektiv og saglig redegørelse, ja, selv Land og Folk måtte erkende, at det var ikke så galt endda. Men jeg skylder dog at bemærke, at siden da har billedet ændret sig noget alt efter pressens politiske tilhørsforhold. Betragtningerne er gået lige fra forsigtige vendinger om, hvorvidt lejeforhøjelsen nu var tilstrækkelig — forsigtige, fordi lejerne nu engang er så mange — til en klar tilkendegivelse af, at den foreslåede forhøjelse burde tilfalde husejerne, mens enkelte røster har givet udtryk for, at husejerne slet intet skulle have, og at lejen skulle forblive uændret; men det lader sig nu ikke gøre.

En af årsagerne til, at det ikke lader sig gøre, har boligministeren været inde på ved forslagene fremsættelse og har her peget på de konsekvenser, der må forventes at ville opstå som følge af den prismæssige spænding, der er opstået mellem lejeniveauet i den ældre og den nyere boligmasse, selv når hensyn tages til forskelle i standard og kvalitet. Der er imidlertid en ting, jeg gerne vil minde om, selv om boligministeren også var inde på dette problem ved fremsættelsen den 9. oktober. Det er den pris- og lønudvikling, der har fundet sted i den periode, hvor lejeniveauet har ligget fast bortset fra den adkomst til lejestigning, der er givet gennem lovgivningen i perioden siden 1939.

Det seneste lønregulerende pristal fra juli 1958 er på 434 points; det udviser en stigning i forhold til pristallet i 1939 på 251 points, og boligudgifternes andel i denne stigning udgør 18 points, hvilket svarer til 3 reguleringsportioner eller 360 kr. alene som følge af denne form for lønregulering. Den procentvise stigning udgør 137 pct., medens lønstigningen i samme

[Carl P. Jensen.]

periode udgør ca. 200 pct., når der tages hensyn til stigningerne ud over de automatiske lønreguleringer. Det er ikke nye tal; det er tal, der bl. a. fremgår af de bemærkninger, der følger lovforslaget. I samme periode er der ad lovgivningens vej givet mulighed for en huslejestigning på ca. 24 pct. Nu er der ingen, der tænker på en lejestigning, der svarer til udviklingen i pristallet; det ville der ikke være nogen motivering for alene af den grund, at alle de komponenter, der indgår i pristallet, har en vidt forskellig vægt. Men husejerne har på anden måde haft stigende indtægter af deres udlejningsvirksomhed: fordelene ved den totale udlejning og fordelene ved at unddrage sig vedligeholdelsen af lejlighederne, noget, der efterhånden er væltet over på lejerne; og de har haft den øgede opsparring gennem afdrag på prioritetsgæld, som er afholdt af lejeindtægterne.

Et rimeligt skøn fortæller os imidlertid, at der nu må ske en forhøjelse af lejeniveauet, dels af de grunde, der allerede er nævnt, bl. a. for at udligne en del af spændingen, dels for at ejerne kan få en mindre forhøjelse og endelig også for at skabe mulighed for henlæggelser til en øget vedligeholdelse. Motiveringen for, at det skal ske netop nu, er ikke alene disse forhold, det er ikke alene sammenhængen mellem leje- og byggelov, men det er navnlig den, der fremgår af den nugældende lejelovs § 161, stk. 2. Hvad siger denne bestemmelse? Den siger helt enkelt, at den nugældende lejelovs gyldighed ophører med udgangen af marts måned 1959, d. v. s. at fra denne dato har vi ingen lejelov, medmindre man bliver enig om at vedtage en ny. Det er altså det ansvar, der påhviler folketinget i dette øjeblik. Kan der ikke opnås et flertal for en ny lejelov, står vi om nogle måneder uden nogen form for lejerbeskyttelse, og på baggrund af den frie opsigelsesret vil ejerne kunne fremsætte krav om lejeforhøjelse. Jeg skal være den første til at erkende, at der findes husejere, der ikke vil udnytte denne situation, men den lejeforhøjelse, der vil kunne blive krævet, vil helt og fuldt tilfalde ejerne. Endelig kan vi ikke se bort fra den kategori af husejere, der ville udnytte situationen, og vi har adskillige beviser på, at der er ejere,

der trods lejerbeskyttelse har været ganske dygtige til at udnytte de muligheder, der har foreligget for de såkaldte frivillige forhøjelser.

Det, man navnlig fra de to borgerlige partier kræver, er en afvikling af enhver form for huslejerestriktioner, selv om man — det skal erkendes — også giver udtryk for, at man i visse tilfælde må indføre en gradvis afvikling. Baggrunden for denne betragtning er tanken om et frit boligmarked, hvor boligen skal betales med det, man kalder markedsprisen. Men hvad er markedsprisen? Jeg erkender, at prisen på boliger vil kunne finde sit naturlige leje, hvis der var et tilstrækkeligt udbud af lejligheder og lejerne var i den situation, at de uden videre kunne flytte hen i en ny lejlighed, hvor lejen efter deres mening var passende; men i dag er markedsprisen det, den vil betale, der står uden lejlighed. Det er den pris, som den, der i dag betaler 250-300 kr. og mere i leje, vil betale for en lejlighed i den gamle boligmasse. Det er den pris, som den, der betaler 125 kr., måske 150 kr., for et tomt værelse med lidt køkkenadgang, vil betale i dag. Endelig er det den pris, som den, der i dag har en lejlighed, vil betale for at undgå at blive sat på gaden. Så enkelt er det hele.

På denne baggrund må man så stille det spørgsmål, om lejerne i dag ønsker, at socialdemokratiet skal afstå fra at gå med til en ny huslejelov. Og her beder vi om, at man vil erindre, at vi ikke har nogen parlamentarisk mulighed for at hindre gennemførelse af en ny huslejelov på de vilkår, som et flertal i denne sal kunne ønske. Derfor er vi gået i gang med disse forhandlinger, gået i gang med en realitetsdrøftelse, hvorunder vort mål først og fremmest har været at fastholde lejerbeskyttelse, uopsigelighed for lejerne. Det er også det, der har været den samlede regerings mål, fordi den erkender, at den afgørende forudsætning for en afvikling: en vis boligreserve, ikke er til stede.

Vi hørte i sidste uge under åbningsdebatten en del syrlige bemærkninger om de formodede indre stridigheder mellem regeringspartierne, inden de nåede frem til de lovforslag, der nu er fremsat. Jeg nævner blot det ærede medlem hr. Erik Eriksens bemærkninger i så henseende. Det er givet, at der har været divergerende opfattelser,

[Carl P. Jensen.]

og det vil der sikkert altid være, når det drejer sig om store, principielle spørgsmål; men jeg må straks sige, at hvad lejelovsforslaget angår, tror jeg, man har fundet frem til et sagligt og forsvarligt forslag, selv om jeg naturligvis kan nævne enkelte punkter, som vi kunne ønske os anderledes, ligesom vi måske også kunne ønske, at man havde taget stilling til noget, som man er gået uden om. Ganske tilsvarende betragtninger tror jeg imidlertid kan gøres gældende af de øvrige regeringspartiers ordførere. Et kompromis er jo i sig selv udtryk for, at man har fundet frem til en fælles løsning, idet anskuelserne har måttet bøje sig mod hinanden.

Det afgørende i lejelovsforslaget er, at lejerbeskyttelsen, uopsigeligheden, bliver fastholdt bortset fra landkommuner og byområder med indtil 3 000 indbyggere. I noget større kommuner, med 3 000-20 000 indbyggere, bliver der adgang til ophævelse af huslejestoppet, men i så fald skal det ske med $\frac{2}{3}$ af kommunalbestyrelsens stemmer, og det vil i reglen sige, at et betydeligt flertal skal være med, for at en sådan ophævelse kan godkendes. I andre kommuner, byområder, er huslejestoppet ubetinget, og lejerbeskyttelsen opretholdes uden forbehold. Desuden indføres kontrol med ombygninger, med moderniseringer, såfremt de vil medføre lejestigninger på 25 pct. og derover, uanset om ejendommene er opført før eller efter 1890, hvilket år tidligere har angivet skillelinjen, når det drejede sig om ombygning med adgang til lejeforhøjelse. Jeg kan ligeledes nævne, at det krav, som Danmarks Lejerforbund gennem årene har fremsat om godkendelse af standardkontrakter, også er taget med i det nye lejelovsforslag.

Jeg forudser imidlertid, at adskillige problemer, der er taget op i det foreliggende lovforslag, vil give anledning til bemærkninger fra de to parter i lejeforholdet; men også fra anden side vil der kunne ventes indsigelser — jeg tænker her på bestemmelsen om ophævelse af det såkaldte stavnsbånd. Denne bestemmelse er motiveret ikke alene med henvisning til bevægeligheden på arbejdsmarkedet, men også med, at det har været vanskeligt at få de gældende regler overholdt. I en række tilfælde må det erkendes, at kommunerne har været indstillet på at

give dispensation, når det drejede sig om at tilføre en arbejdsplads specialarbejdere, eller når personlige hensyn kunne tale derfor; dette har navnlig medført problemer for dem, der ikke kunne få dispensation. Alligevel er det resulteret i, at adskillige familier er kommet ind til byerne, idet de har taget ophold i sommerhuse og andre ikke forskriftsmæssige boliger. Jeg forstår de problemer, der her melder sig for visse byer, herunder især København, der har sit særlige problem, fordi denne by ikke alene er udbygget, men også har et problem med at skaffe lejligheder til saneringsramte lejere. Her er et af de problemer, som jeg gerne havde set der var blevet taget særligt hensyn til. Jeg imødeser en række henvendelser fra interesserede kommuner, som formentlig vil give anledning til, at spørgsmålet bliver genstand for nye overvejelser.

Jeg vil også gerne have lov til at pege på andre problemer, som ikke har kunnet finde deres løsning i lovforslaget. Jeg tænker på § 52, hvorefter det bl. a. er forbudt lejereren at anbringe antenner, medmindre ejeren giver tilladelse dertil. Efterhånden som radio og fjernsyn er blevet allemandseje, er der her opstået et problem. Der ofres betydelige summer på at gøre disse udsendelser så gode, som det er teknisk muligt, uden at man har været tilstrækkelig opmærksom på problemet om modtagelsens kvalitet, og uden at dette problem er taget op til en rationel løsning. Jeg forstår meget vel den husejer, der ikke ønsker en skov af alle de mærkelige antennesystemer, der findes, på sin ejendom. Spørgsmålet er, om man ikke skulle give adgang til en etablering af visse centralanlæg med en eller anden form for fællesantenne, men naturligvis under lejernes fulde ansvar. Når fjernsyn og radio er et statsanliggende, må man også kunne finde frem til en form, der sikrer en kvalitetsmodtagelse af det udsendte.

I samme forbindelse vil jeg gerne nævne, at vi for ikke så lang tid siden har været ude for noget så utroligt, som at en husejer nægtede en lejer tilladelse til at lade installere telefon. Mon ikke tiden er inde til at få klaret dette spørgsmål? At nægte en lejer at få installeret telefon kan kun være chikane; det er noget, som vi ved denne lejlighed må søge at råde bod på.

Et andet problem kunne nævnes, installe-

[Carl P. Jensen.]

ring af oliefyr. Jeg tænker på, om man havde mulighed for at finde frem til en teknisk løsning, der skulle holde ejeren skadesløs for de konsekvenser, installering af et oliefyr kan medføre. Om der er forsikringsmæssige muligheder for at klare dette problem, skal jeg lade stå hen.

Ud over de regler, der vedrører lejernes beskyttelse mod opsigelse, vil det være forslaget afsnit om adgangen til lejeforhøjelse og forudbetaling af leje ved overtagelse af en lejlighed, der har lejernes særlige interesse. Man har fastholdt den gældende regel om, at udlejer har pligt til at fremlægge den tidligere lejers kontrakt, så at den nye lejer er i stand til at kontrollere lejens fastsættelse og dermed også grundlaget for den lejeforhøjelse, som vil blive tilladt. Jeg vil gerne her minde om, at selv om lejeren ikke har fået forelagt denne kontrakt ved lejemålets indgåelse, består denne ret indtil et halvt år efter indflytningen.

En anden bestemmelse, som jeg også gerne vil understrege, og som utvivlsomt vil interessere adskillige lejere, er tilføjelsen til § 108, som forbyder, at indgåelse af lejemål betinges af aktieindsud. I bemærkningerne siges, at man finder det uheldigt, at lejere for at opnå en lejlighed i et privat forretningsmæssigt byggeri skal være nødsaget til at deltage i ejendommens finansiering på yderste plads. Jeg tror, at der rundt omkring i mange spekulationsbyggede ejendomme sidder lejere, som kunne have ønsket, at en sådan bestemmelse havde været gældende på det tidspunkt, da de overtog deres lejligheder.

Vedrørende de lejeforhøjelser, der vil kunne finde sted fra 1. april næste år, har den højtærede boligminister jo givet en meget udførlig redegørelse, ligesom også pressen har bragt en oversigt over disse lejestigninger, og det ville kun blive gentagelser, hvis jeg kom ind derpå. Jeg skal kun kort nævne, at i to tempi bliver der adgang til en samlet lejeforhøjelse på ca. 30 pct. af den leje, der var gældende 1. september 1939, hvilket vil give en forhøjelse på 24 pct. af den aktuelle leje. Jeg har af og til fra lejerside hørt, at man lige så godt kunne nævne de procenter, som bliver gældende i forhold til den leje, der betales i dag, og ikke gå tilbage til 1939. Men når man

her går ud fra 1939, er det jo i lejernes egen interesse, fordi man ved at anvende 1939 som udgangspunkt netop vil kunne tage hensyn til enhver form for forhøjelse, der måtte være sket ud over den forhøjelse, der er givet adkomst til igennem lovgivningen. Med andre ord: man har mulighed for at opsamle og modregne eventuelle frivillige forhøjelser, der har fundet sted inden for de sidste 20 år, idet de vil blive modregnet i den lejeforhøjelse, der kan blive tale om nu.

Jeg skal ikke nærmere omtale det lovforslag, der vedrører en ekstraordinær grundskyld og ejendomsskyld til kommunerne, men der bliver herefter tale om en afgift, som kan overføres på lejerne, og den samlede lejeforhøjelse vil derved i alt kunne andrage 30 pct., hvilket som nævnt betyder ca. 24 pct. af den leje, der betales i dag, og altså 12 pct. i lejeforhøjelse pr. 1. april 1959 og en tilsvarende forhøjelse i 1960. Denne samlede lejeforhøjelse berører København, Frederiksberg, købstæderne og, som det hedder, de sønderjyske flækker. Derimod gælder den ikke for sognekommuner og for de københavnske forstadskommuner. Her gennemføres ingen skatteforhøjelse, fordi der her i forvejen er gennemført betydelige forhøjelser af huslejen som følge af stigning i amtsskatterne. Her slipper man altså med en lejestigning efter lejeloven, og det vil sige to gange 8 pct. af 1939-lejen i løbet af de to år. Jeg vil gerne i denne forbindelse minde om, at de forhøjelser, der hjemles ved lejeloven, alene vedrører privat og forretningsmæssigt udlejningsbyggeri og ikke sociale boligforetagender, der jo i forvejen har fået en betydelig forhøjelse på anden måde.

Endelig er der i forbindelse med omtalen af lejeforhøjelserne grund til særligt at understrege, at det vil blive forbudt at søge gennemført de såkaldte frivillige lejeforhøjelser. Som det allerede vil være bekendt, indeholder lovforslaget om boligbyggeri en udvidelse af muligheden for at yde huslejetilskud, der fremtidig efter nærmere regler, jeg senere skal sige noget om, også kan ydes til lejere i den ældre boligmasse. Ikke mindst på denne baggrund tror jeg, at et forbud mod frivillige forhøjelser har sin berettigelse, for fristelsen til at lade sig overtale til en ekstraordinær lejeforhøjelse ud over det, loven hjemler

[Carl P. Jensen.]

adkomst til, vil, når der kan opnås huslejetilskud, ellers være lidt for stor.

Jeg tror, at det vil vække almindelig tilfredshed blandt lejerne — og for så vidt også blandt ejerne — at man ikke alene har bibeholdt reglen om vedligeholdelseskonto for indvendig vedligeholdelse, men har udbygget princippet til at omfatte en konto for udvendig vedligeholdelse. I øvrigt er det med hensyn til vedligeholdelseskontoen fortsat lejeren, der kan fremsætte krav om istandsættelse, maling, hvidtning og tapetsering, i den udstrækning det opsparede beløb kan dække udgifterne. Og det er fortsat således, at hvor lejeren har vedligeholdelsespligten alene, er adgangen til lejeforhøjelse tilsvarende mindre, d. v. s. at der sker et fradrag med det beløb, som ellers skulle hensættes til vedligeholdelseskontoen.

Det er i bemærkningerne til lovforslaget anført, at man skønner, at ordningen med vedligeholdelseskonti har virket efter sin hensigt og fjernet visse irritationsmomenter. Det er utvivlsomt rigtigt i langt de fleste tilfælde, men det er også rigtigt, at ordningen i sig selv har fremkaldt problemer, der burde kunne undgås. Jeg tænker her på en sag, vi kender fra presseomtale, fordi den gav anledning til en retssag; husejeren havde overladt istandsættelsesarbejdet til en ældre ejendomsfunktionær, der ikke var fagmand, og resultatet blev derefter. Nu fik lejeren ganske vist medhold ved retten, men en afklaring i loven vil kunne forhindre den slags sager, som jeg synes vi bør tage ved lære af.

Bestemmelserne om vedligeholdelseskonti indeholder regler om, at eventuelle rabatydelser o. s. v., der kan være tale om i forbindelse med arbejdets udførelse, skal godskrives vedligeholdelseskontoen. Heri ligger, at det har været en forudsætning, at lejerne skal have enhver fordel af økonomisk art. Ikke desto mindre kender vi eksempler på, at en husejer uden at tage lejerne med på råd har overladt et arbejdes udførelse til en bestemt håndværker, medens lejerne måske

kunne have fået arbejdet udført lige så godt, men betydelig billigere. Derfor må jeg forbeholde mig, at vi får lejlighed til at se nærmere på dette spørgsmål, så meget mere som jeg tror, at Danmarks Lejerforbund er opmærksom på dette problem.

I lovforslagets § 113, stk. 5, har man bibeholdt den hidtidige bestemmelse om særlig adkomst til forbehold over for den i øvrigt tilladte lejeforhøjelse, hvis resultatet heraf vil blive en højere leje end den, der er gældende i tilsvarende lejligheder i tilsvarende kvarterer. Dette er i sin orden; men jeg synes ikke, helt det samme kan siges om den tilføjelse til bestemmelsen, hvori det hedder, at dersom det lejede ikke er forsvarligt isoleret mod kulde og fugt, kan huslejenævnet efter lejeren's begæring gøre forhøjelsens gennemførelse betinget af, at der iværksættes rimelige isoleringsforanstaltninger, eventuelt mod forhøjelse efter reglerne i § 112. Denne paragraf drejer sig om forbedringer ud over ejerens vedligeholdelsespligt, som kan betinge en højere leje. Jeg kan med min bedste vilje ikke se, at den omstændighed, at en lejer kræver, at lejligheden skal være beboelig, d. v. s. forsvarligt isoleret eller i hvert fald fri for fugt, skulle kunne give anledning til en særlig lejeforhøjelse. Normalt er lejen den samme for ensartede lejligheder i en ejendom; og fordi en lejlighed er meget fugtig, skulle det ikke kunne give anledning til en særlig lejeforhøjelse, hvis dette forhold bringes i orden.

Jeg skal ikke komme ind på flere enkeltheder. Som jeg allerede har bemærket, består der en nøje sammenhæng mellem leje- og byggeloven, og jeg vil i denne forbindelse nævne, at de lejeforhøjelser, der kan blive adgang til, kan blive tyngende for en vis gruppe lejere; i første række gælder dette for mindrebemidlede familier med børn, men det gælder også invalider og folkepensionister. For at råde bod på følgerne af lejeforhøjelsen har man i forslag til lov om boligbyggeri udvidet den adgang til huslejetilskud, der hidtil har været forbeholdt

[Carl P. Jensen.]

byggeri af nyere dato, til nu også at omfatte samtlige lejemaal, ganske uanset om det er socialt boligbyggeri eller privat, forretningsmæssigt udlejet byggeri. Forudsætningen er alene den, at lejligheden opfylder de betingelser, der er fastsat i byggelovforslagets § 69, som blev omtalt af boligministeren ved fremsættelsen.

I forbindelse med dette nye princip har man foreslået, for så vidt angår denne lovgivning, at afskaffe den hidtil gældende sygekassegrænse, som den er fastsat i henhold til folkeforsikringsloven. Jeg anser dette for et væsentligt fremskridt, idet denne grænse har haft mange uheldige konsekvenser, som jeg ikke kan komme nærmere ind på her. Der er dog ingen grund til at lægge skjul på, at med sin skarpe afgrænsning kunne bestemmelsen virke uheldig, idet den kunne medføre tab af visse fordele for lejeren. Nu har man indført et nyt begreb: husstandsindkomsten, d. v. s. den skattepligtige indkomst, der oppebæres af hele husstanden, idet grænsen for fuldt huslejetilskud er fastsat ved 12 000 kr. med et tillæg af 600 kr. for hvert barn. I stedet for den hidtidige skarpe afgrænsning har man indført en aftrapning ved stigende indkomster, sådan at huslejetilskuddet nedsættes med 2 pct. for hver 100 kr., denne grænse overskrides med; og endelig er det en forudsætning, at lejen ikke kan nedbringes til mindre end 900 kr. årlig for familier med børn og 600 kr. årlig for enligstillede.

Jeg er naturligvis enig i, at der må stilles visse betingelser angående lejlighedernes standard; der kan næppe være tvivl om, at saneringsmodne lejligheder i korridor ejendomme skal undtages. Denne undtagelse er vel snarere af teoretisk art, når der henses til bundgrænsen for huslejen, men kravet om, at en lejligheds gulv ikke må ligge under det omliggende terræn, kan være mere problematisk; der tænkes her på deciderede kælderlejligheder, men en lejlighed kan meget vel få gulvhøjde under terrænet, selv om den ikke oprindeligt har været en kælderlejlighed.

Der kan også være grund til at pege på kravet om selvstændigt wc i selve lejligheden. Man kan tænke sig to i øvrigt ganske ens lejligheder, hvoraf den ene efter en ombygning og modernisering har fået installeret wc i selve lejligheden, medens nabo-lejlig-

heden, hvor en sådan installation har været teknisk umulig, må have adgang til sit wc fra køkkentrappen. Det er ikke et af de store problemer, men når først en bestemmelse står i loven, er der ikke noget at gøre ved den, og derfor må vi også se på den slags detaljer i udvalget. Når jeg nævner det her, er det kun for at pege på, at vi må være opmærksomme på de forhold.

Jeg skal ikke sige mere om den del af lovforslaget, der angår huslejetilskud, men der kan være grund til i denne forbindelse at nævne virkningerne på et andet område, nemlig for så vidt angår invalide- og folkepensionister. I tilslutning til det nye forslag til lov om boligbyggeri vil jeg derfor minde om, at den højtærede socialminister har fremsat et forslag til lov om ændring i folkeforsikringsloven, der ligeledes er til behandling her i dag, og hvori han foreslår, at det i folkeforsikringslovens § 40, stk. 11, fastsatte rådighedsbeløb på 4½ pct. forhøjes til 5 pct., samtidig med at man i konsekvens af den foreslåede ændring af boligstøtloven har foreslået, at samme paragrafs stk. 12, hvorefter udgifterne ved driften af visse kommunale folkepensionistboliger i et vist omfang reduceres, jfr. folkeforsikringslovens § 65, udgår. Regeringen skønner, at ændringen af dette rådighedsbeløb vil indbringe ca. 5 mill. kr. mere, og at der derved vil blive mulighed for en særlig hjælp til invalider og folkepensionister, for hvem den påtænkte leje-forhøjelse ellers ville blive særlig følelig.

Der vil måske også være grund til at gøre nogle bemærkninger om kontrollen med udlejningen af enkeltværelser og møblerede lejligheder. Ved revisionen af loven i 1955 blev disse regler begrænset; der blev givet hovedstadskommunerne og kommuner med mindst 10 000 indbyggere adgang til at indføre kontrol med disse lejeforhold. Nu viser det sig imidlertid, at en lang række kommuner ikke har gjort brug af denne bestemmelse, fordi man skønner den upåkrævet. Jeg ved, at der er delte meninger om denne vurdering. Man har gjort gældende, at denne kontrol burde være obligatorisk og ikke overladt til kommunernes skøn. Jeg har nu den opfattelse, at man ikke helt kan tilsidesætte de kommunale myndigheders skøn, fordi forholdene kan være vidt forskellige fra sted til sted. Fra ministeriets

[Carl P. Jensen.]

side gør man gældende, at selv da man havde den udvidede kontrolmulighed, virkede den ikke efter sin hensigt. En kontrol, der ikke kan give andet resultat end det, at en lejlighedsindehaver selv kan skønne, om han i det hele taget vil have fremlejere, er noget problematisk. Ministeren har skønnet, at fuld ophævelse af restriktionerne på dette ømtålige område vil kunne skabe et større udbud af enkeltværelser og dermed en tilsvarende øget mulighed for en større konkurrence, som i sig selv kan virke prisregulerende. Jeg vil imidlertid ikke afvise, at der kan foreligge urimelige fremlejerforhold, hvad ingen i øvrigt er ukendt med — vi kender dette fra pressen — og jeg kan heller ikke afvise, at her er et problem, som vi måske bliver nødt til at tage op.

Jeg skal efter disse bemærkninger, hvor jeg særlig har beskæftiget mig med leje-loven og de ændrede regler for huslejetilskud i forslag til lov om boligbyggeri, gøre nogle bemærkninger om det sidstnævnte forslag.

Selv om vi her vil møde en teoretisk beregning, hvorefter vi har klaret efterspørgslen efter boliger, er der alligevel grund til at understrege den højtærede boligministers bemærkninger ved dette forslags fremsættelse. Det kan ikke bestrides, at der er et utilfredsstillet boligbehov. Når man imidlertid taler om nedgang i boligbyggeriet på baggrund af usikkerheden om den kommende lovgivning, vil jeg minde om, at så vidt jeg er orienteret, melder boligministeriet udsolgt og ligger inde med yderligere ca. 25 000 ansøgninger, og der er ingen tvivl om, at dette antal vil stige. Jeg tror, det er rigtigt, når ministeren har skønnet, at det anslåede behov på 23 000 lejligheder årlig ligger i underkanten.

Ministeren har naturligvis også ret, når han siger, at selv om det ikke drejer sig om en beskæftigelseslov, er der her tale om et nøgleerhverv. Her tænkte ministeren utvivlsomt ikke alene på materialeindustrien og dette erhvervs udøvere, nej, han tænkte på den virkning, som boligbyggeriet har langt ud over denne kreds. Jeg skal nævne et meget omfattende begreb som boligmontering, der stiller krav til industri, håndværk og omsætning i en række led. Her kan enhver bare gøre op med sig selv,

om hendes eller hans erhverv eller omsætning kommer ind i billedet, når der er tale om at montere en snes tusind nye hjem.

Derfor er det forkert at opfatte vor boligproduktion som noget, der kun angår manden på byggepladsen. Det er vel også baggrunden for, at man på områder, der ikke i det daglige påagtes, interesserer sig for problemer som sæsonudjævning, rationalisering og mekanisering af byggeprocessen. Det er ikke alene — eller måske slet ikke — et spørgsmål om den ene eller den anden form for byggeri. Jeg nævner her byggeforskningens betydelige indsats, og jeg peger samtidig på, at man har overset de nødvendige forudsætninger for at opnå resultater på dette område. Det er netop noget, som byggeerhvervet i videste forstand gang på gang har peget på som forudsætningen for en langtidsplanlægning.

Jeg vil gerne have lov til at vende tilbage til dette problem i forbindelse med de foreslåede bestemmelser om hele den tekniske side af sagen. Jeg skal her blot pege på, at der er tale om et forslag, der giver mulighed for at opfylde de forventninger, man nærer til en langtidsplanlægning. Jeg tænker på forslaget bestemmelse om, at rammen for den kommende tids byggeri fastsættes for en periode af tre år ad gangen, således at man ved udløbet af det første år, d. v. s. 1959-60, fastsætter rammen for den påfølgende 3 års periode, d. v. s. indtil den 31. marts 1963, og herefter yderligere for et år, således at man stadig er 3 år forud.

Jeg tror, jeg har alle interesserede bag mig, når jeg takker ministeren for denne nydannelse. Men når vi kommer til den foreslåede finansieringsform, ja, så må jeg erkende, at her er et område, hvor vi ikke har meget erfaringsmateriale. Man har ganske vist i bemærkningerne sagt, at man har støttet sig på den betænkning, der blev afgivet i januar 1947 angående et tredjeprioritetsinstitut, men det ligger helt uklart, i hvilken udstrækning man har tænkt på at oprette finansieringsinstitutter, og hvorvidt de skal oprettes for særlige arter af byggeri og måske for særlige geografiske områder.

Som man vil vide, kan institutterne dels yde almindelige lån op til 75 pct. af panteværdien, dels lån mod statsgaranti; også her kan man yde lån fra 75 pct. og op efter.

[Carl P. Jensen.]

Overgrænsen er for det almindelige private byggeri 85 pct. og for det almennyttige byggeri 94 pct. Det, jeg gerne vil pege på, er grænsen nedad for de statsgaranterede lån, d. v. s. de 75 pct. Jeg går ud fra, at når denne grænse er fastsat til 75 pct., har begrundelsen været, at man regner med, at op til de 75 pct. er der ingen diskussion om sikkerheden; men er det rigtigt? Kan man uden videre gå ud fra, at pengemarkedet vil give en rimelig kurs for sekundære lån fra f. eks. 50-60 pct. op til 75 pct.? Jeg er ikke så sikker herpå og er bange for, at denne 75 pct.s grænse vil medføre en vel nok ud fra alle synspunkter uønsket usikkerhed omkring de nye finansieringsinstitutters virksomhed. Efter min mening bør man under de kommende udvalgsdrøftelser se nøje på dette spørgsmål og herunder overveje, om ikke det var mere hensigtsmæssigt at lade statsgarantien dække hele det sekundære lån.

Et andet spørgsmål, jeg vil nævne, vedrører selve formen for statsgaranti. Bestemmelserne herom er ret vage, men jeg forstår af bemærkningerne, at regeringen nærmest er indstillet på at lade garantien få form af en selvskyldnerkaution. Dette er udmærket, men er det tilstrækkeligt til at gøre de nye obligationer helt vandtætte? Også dette spørgsmål bør vi tage op under den forestående forhandling, og jeg skal henstille, at ministeren overvejer, om det ikke vil være tilrådeligt, at garantien ydes for obligationernes afdrag og renter.

På længere sigt vil vejen komme til at gå over disse finansieringsinstitutter. At de nugældende principper ikke kan ventes afviklet inden 1. april næste år, fremgår af lovforslagets overgangsbestemmelser, idet disse indeholder muligheder for en vis aftrapning af de nugældende regler for ydelse af statslån. Men selv om også denne korte overgangsperiode vil kunne klare de nærmest liggende problemer, er der ingen grund til at lægge skjul på, at hele denne påtænkte nydannelse jo ingeniunde er blevet modtaget med særlig begejstring inden for det almennyttige byggeri. Når det eksempelvis drejer sig om at effektuere lånene, indeholder den nugældende lovs § 1, stk. 3, den mulighed, at låntageren enten kan få udbetalt lånet kontant eller i form af statsobligationer. Denne sidste fremgangsmåde har aldrig været

bragt i anvendelse, men det fremsatte lovforslag indeholder for så vidt en tilsvarende bestemmelse i § 7, dog er der her tale om kasseobligationer i stedet for statsobligationer. Alene her vil der opstå en usikkerhed på det kursmæssige område, og selv om beregningen af den fastsatte lånegrænse vil ske på grundlag af nettoprovenuet for den samlede belåning, forstærker det dog usikkerheden, at huslejen skal fastsættes i en periode med varierende kurser; i hvert fald vil den usikkerhed, man har kendt for de foregående lån, nu blive fordoblet.

Når jeg nævner dette, er det ikke mindst, fordi fastsættelse og udbetaling af driftstilskud jo er knyttet til en bestemt renteydelse og derfor ikke tager hensyn til den usikkerhed, der her kan være tale om. Der er i øvrigt næppe tvivl om, at man, når det drejer sig om de nye principper vedrørende finansieringen af de sekundære lån, vil møde betænkelighed hos de byggende, ikke alene boligskaberne, men også andre, der hidtil har haft mulighed for at få støtte, men jeg vil tro, at disse betænkeligheder mere skyldes gammel vane end overbevisning. F. eks. fremsætter Håndværksrådet i en henvendelse af 25. september til regering og folketing sine ønsker til en kommende bygge lov og ledsager denne henvendelse med forskellige synspunkter, men jeg må erkende, at jeg har meget vanskeligt ved at tage denne henvendelse helt alvorligt. Man understreger ønsket om, at offentlig långivning må falde bort, og samtidig ønsker man, at de finansierende institutters egen vurdering af pantet skal være tilstrækkelig. Dette princip kan man vel ikke have noget imod, når det offentlige ikke skal blandes ind i sagen, men sådan er det bare ikke. Nej, der er måde med liberalismen i Håndværksrådets henvendelse, for man forsøger det ikke ukendte kunststykke, som aldrig lykkes helt, både at blæse og have mel i munden. I henvendelsen hedder det, at långivning og pantesikkerhed alene må baseres på de finansierendes egen vurdering, det må være tilstrækkeligt, men, føjes der til, staten bør indtil videre garantere renter og øvrige ydelser over for de normale finansieringsinstitutioner. Denne dobbeltstilling må man undre sig over, og jeg er i øvrigt forbavset over, at netop Håndværksrådet slår syv kors for sig, når det drejer sig om at yde støtte til boligbyggeriet

[Carl P. Jensen.]

på den måde, det hidtil er sket gennem boligstøtteleven. Jeg tror, der findes adskillige håndværksmestre, der gennem samarbejde med velledelede boligselskaber har oparbejdet sunde og solide forretninger, der har haft den allerstørste betydning for konkurrencen inden for byggeriet, ja, jeg vil tilmed tro, at adskillige håndværkere har foretrukket denne form for byggeri fremfor de foretagender, hvor den endelige afregning til dels har bestået i de såkaldte håndværkeraktier, der ofte har vist sig at være tabgivende.

Medens jeg beskæftiger mig med den besynderlige henvendelse fra Håndværksrådet, kan jeg heller ikke lade være at påtale en efter min opfattelse tendentiøs påstand, der ikke tjener Håndværksrådet til ære. Man anfører i denne skrivelse — jeg beder om tilladelse til et citat — :

„Investeringen i reparation og vedligeholdelse m. v. er den mindst belastende for samfundet. Investeringen i reparations- og vedligeholdelsesarbejder pr. helårsarbejder er opgjort til 20 000 kr., medens det private nybyggeri kræver en investering på 40 000 kr. og det sociale nybyggeri 50 000 kr. pr. helårsarbejder.“

Man søger her at give det udseende af, at nybyggeri i det private erhverv kræver 20 pct. mindre end ganske tilsvarende socialt byggeri. I begge tilfælde tales der om nybyggeri, men for mig er der ikke nogen tvivl om, at denne opgørelse dækker andet end boligbyggeri, hvilket jo ifølge sagens natur ikke kan være tilfældet, når det drejer sig om det sociale nybyggeri. Det var et sidespring, som jeg ikke kunne undlade at gøre.

Jeg skal endelig for at vende tilbage til det nye princip vedrørende den påtænkte finansieringsplan gøre en afsluttende bemærkning. Vi har nu set regeringens forslag. Vi er nået frem til en skitse for nye principper, for en ny finansieringsform. Usikkerheden om, hvorvidt denne skal lykkes, er efter min opfattelse ikke helt borttaget, men det, det nu drejer sig om, er simpelt hen at tilvejebringe en forudsætning for, at de nye tanker kan gennemføres og de stillede forventninger indfries. Derfor må principdebatten nu bringes til ophør. Alle gode kræfter må nu forenes i en positiv indstilling, der fra alle sider må mødes med den tillid,

som er nødvendig, for at man kan få det bedste ud af planerne. Jeg retter den henstilling til boligselskaberne, at de yder positiv støtte i den udstrækning, de har mulighed derfor, og jeg retter en lignende henstilling til alle andre, der har økonomiske muligheder for at placere kapital i den store opgave, hvis løsning venter os.

Der er imidlertid visse områder, hvor statslånsvirksomheden opretholdes; det drejer sig dels om opførelse af saneringslejligheder, dels om det særlige boligbehov, og endelig bliver der mulighed for at yde statstilskud til det særlige byggeri for de mindstbemidlede. Ikke mindst på dette område er der tale om en betydelig udvidelse, nemlig fra 350 til 2 000 lejligheder om året, og der foreslås en ændring, der imødekommer det ønske, mit parti havde allerede ved behandlingen af 1954-forslaget: der kan nu blive tale om at yde et samlet tilskud på 35 pct. af anskaffelsværdien, og staten kan i visse tilfælde gå helt op til 25 pct., formentlig i de tilfælde, hvor boligministeriet i henhold til lovforslagets § 20, stk. 4, stiller krav om, at sådanne lejligheder skal indrettes. Også her går jeg ud fra at man lægger vægt på, at sådanne lejligheder indrettes i det sociale byggeri og ikke som selvstændige bebyggelser, der indebærer mulighed for skabelsen af et særligt miljø.

En anden mulighed for ydelse af statslån har vi i § 25, hvor det siges, at med det formål at fremme rationaliseringen af boligbyggeriet kan der ydes statslån til byggeri, hvor nye former for produktionstilrettelægning, byggemetoder eller byggematerialer søges gennemprøvet. For mit vedkommende lægger jeg stærk vægt på, at man her helt selvstændigt nævner ordet produktionstilrettelægning. Det stiller anvendelsen af traditionelle materialer lige i konkurrencen med begrebet „nye byggematerialer“, som i øvrigt kan være noget vanskeligt at definere, al den stund man jo ikke kan betegne beton som noget nyt, selv om det vel nok er det, man tænker på. Der er ingen tvivl om, at når man taler om rationalisering af byggeprocessen, er det ikke så meget materialernes art, man tænker på, som netop produktionens tilrettelægning, og jeg er ganske enig, når man peger på dette som noget centralt i problemet om byggeriets produktivitet.

[Carl P. Jensen.]

En af årsagerne til, at man ikke er nået længere frem, er jo den kendsgerning, at man trods mekanisering, trods rationaliseringsforsøg og trods byggeforskningsresultater ikke har formået at bringe harmoni mellem teori, forskningsresultater og praksis. Jeg tror, man overser, at denne proces er mindst lige så betydningsfuld som den teoretiske forskning. Det er ikke nok med de praktiske anvisninger, hvis man ikke kan følge dem op på byggepladsen. Jeg tror ikke på, at man løser dette problem blot ved at stille lånemidler til rådighed; jeg har sagt det før fra dette sted, men man har kun haft et skuldertræk tilovers for mine synspunkter, og det er jeg fortsat beredt på at møde. Man siger, at det ikke kan være statens opgave at gå ind i dette arbejde. Hvis man fortsat har den opfattelse, ja, så kommer man ingen vegne; så er de millionbeløb, der er ofret på forskningsforsøg, eksperimenter af forskellig art, studierejser og meget andet, spildt.

Man henviser her til, at industrien har klaret sine problemer selv. Det erkender jeg, men der er den forskel, at en fabrikant, der på et eller andet område sætter betydelige kapitaler ind på eksperimenter og kostbare forsøg, gør det i bevidstheden om, at det er en forretningsmæssig investering, der giver ham selv fordel, når resultaterne skal gøres op. Det, man glemmer her, er, at hele den koordinering, der skal finde sted, foregår inden for fabrikkens egne rammer. For boligbyggeriet er forholdet helt anderledes. Som oftest er det en tilfældighed, der bringer bygherrer og projekterende sammen. Det er ikke ualmindeligt, at arkitekter og ingeniører møder hinanden første gang ved et byggeforetagende, og noget ganske tilsvarende gælder for entreprenører og håndværkere, som måske nok kender hinanden, men ikke hinandens forudsætninger for at samarbejde og etablere den rette planlægning. Den bygherre, der indlader sig på at medvirke i dette eksperiment, har ingen som helst sikkerhed for, at han kan overse de økonomiske konsekvenser af det forsøg, som måske vil blive en afgjort fordel for det pågældende byggeforetagende, men som i hvert fald utvivlsomt vil blive det for det næste, men i så fald for en helt anden bygherre og for helt andre teknikere.

Derfor tror jeg, at skal man have en bygherre til at gå ind i eksperimenter, skal man have en kommune til at yde den fornødne garanti, må man også kunne påregne, at de holdes skadesløse for de lærepenge, som er en engangsudgift for hele byggeriet, og som altid vil være noget, der betaler sig, når man forsøger på noget nyt. Her er statslån kun en halv løsning på et meget vigtigt problem, fordi alle parter i byggeprocessen holder sig tilbage fra de konsekvente forsøg, der skal give den nødvendige erfaring for det kommende byggeris billiggørelse.

Skulle jeg endelig gøre nogle principielle bemærkninger til det foreliggende lovforslag, ja, så ville jeg ikke være helt ærlig over for mig selv, hvis jeg gav udtryk for en ubetinget tilfredshed, og jeg tror, at ganske tilsvarende betragtninger vil de ærede ordførere for de to andre regeringspartier kunne gøre. Her er imidlertid tale om en kompromisløsning, som mit parti går ind for. Men det skal dog ikke afholde mig fra at gentage det, jeg sagde som ordfører for mit parti i 1955 — selv om det dengang vakte nogen misstemning ikke alene hos det ærede medlem hr. Lorentzen, men også hos det ærede medlem fru Kirsten Gloerfelt-Tarp — det var dette, at det da foreliggende resultat ikke ville have haft den skikkelse, såfremt det skulle have været udarbejdet af en socialdemokratisk flertalsregering. Den samme betragtning gælder også for dette lovforslag — så er det sagt.

For nu på forhånd at besvare de spørgsmål, man herefter kunne stille mig, vil jeg gerne give udtryk for, at jeg fortsat har den opfattelse, at den statslånsordning, som venstre-regeringen anså for at være fornuftig i 1946, også må være det i dag, så meget mere som markedsrentens og statslånsrentens indbyrdes forhold ikke kan volde noget problem. Jeg har tillige den opfattelse, at det var et fejlgreb, at man i 1955 nedsatte lånegrænsen til 94 pct.

Når den højtærede boligminister peger på, at det var spændingen mellem de forskellige huslejeniveauer, der var en hindring for bevægeligheden på boligmarkedet, og at mange mennesker som følge deraf blev boende i for store lejligheder, selv om husstanden mindskedes, har ministeren utvivlsomt nogen ret. Men jeg vil dog gerne pege på, at

[Carl P. Jensen.]

en af hovedårsagerne til, at disse mennesker med de for store og relativt billige lejligheder ikke flytter, så afgjort er den, at de simpelt hen ikke er i stand til ud over flytteomkostningerne at betale et boligindskud på 3 000 kr. og derover. Jeg vil gerne nævne det, selv om jeg tager til efterretning, at det næppe lader sig gøre at ændre det.

Jeg vil også gerne tilføje, at jeg har vanskeligt ved at se en tilstrækkelig hensynstagen til det almennyttige boligbyggeri til gengæld for de forpligtelser, man ved lovforslagets § 104 pålægger disse selskaber. Når man derfor taler om den favørstilling, de sociale selskaber har i forhold til det private byggeri, forstår jeg ikke helt den tale, og jeg forstår slet ikke, at man kræver samme vilkår, f. eks. samme lånegrænse, der jo er noget rent midlertidigt, og som ikke koster noget, navnlig fordi der her ikke er tale om noget personligt ejerforhold.

Jeg er helt på det rene med, at dette problem vil blive rejst igen, og utvivlsomt vil det ske gennem det ærede medlem hr. Paabøl — det er jo en af hans private små kæpheste. Hvis det derfor kommer på tale i denne omgang, vil jeg gerne bede det ærede medlem om allerede nu at indstille sig på at besvare de spørgsmål, som jeg så ofte har stillet det private byggeri. Jeg skal stille dem endnu en gang — det glæder mig, at det ærede medlem noterer — : vil det private byggeri, hvis det fik samme vilkår som det sociale boligbyggeri, til gengæld påtage sig de selvsamme forpligtelser, som dette byggeri har? Spørgsmålet fremgår mere udførligt af lovforslagets § 104, men jeg skal nævne et par af disse punkter: vil man acceptere, at opsparing ved overskud eller ved afdrag på prioriteter skal indgå i et byggefond og anvendes til iværksættelse af nyt boligbyggeri og modernisering af bestående ejendomme? Vil man acceptere, at foretagendets regnskaber skal revideres af en statsautoriseret revisor og derefter forelægges for boligministeren? Og vil man acceptere, at en beskikket tilsynsførende på ministeriets vegne kontrollerer foretagendets forhold?

Der er flere spørgsmål, men hvis man på ny rejser spørgsmålet om ligestilling, så lad os få klaret dette først. Kort og godt: vil det private byggeri give afkald på

enhver form for spekulation, på forretningsmæssig gevinst til gavn for enkeltpersoner? Ja, så enkelt er mit spørgsmål, og hvis man kan svare ja til dette, er vi kommet et stykke videre ad vejen mod det mål, vi har sat os, ligestilling mellem privat og almennyttigt byggeri.

Til slut vil jeg gerne nævne endnu et enkelt punkt, nemlig et nyt afsnit i lovforslaget, der vedrører modernisering af ældre lejligheder dels gennem foranstaltninger til en øget brugsværdi, dels gennem muligheder for at fremme en sanering af overbebyggede arealer.

En helt ny bestemmelse i § 36 er der særlig grund til at være tilfreds med. Det er den, hvorefter der kan ydes lån, så at lejere i en given situation — som der jo har været en del af takket være en hensynsløs spekulation med lejerne — kan få mulighed for at overtage ældre boliger på andelsbasis.

Er der således bestemmelser, der vil vække udelt tilfredshed i visse kredse, er der ingen grund til at lægge skjul på, at forslaget indeholder en bestemmelse, som vil vække bekymring hos adskillige kommunalfolk. I konsekvens af forslag til lov om en ekstraordinær grundskyld og ejendomsskyld til kommunerne — eller rettere til visse kommuner — en lov, der forventes at indbringe ca. 134 mill. kr. + ca. 18 mill. kr. gennem den foreslåede frigivelse af tillægsejendomsskatterne, har man pålagt kommunerne en udgift, de ikke tidligere har haft. Det er jo klart præciseret af de forslag, vi behandler i dag, at finansministeren ikke her har mulighed for at hente en eneste øre hjem. Men med de øgede indtægter, kommunerne opnår — og jeg vil her gentage: visse kommuner — er der selvsagt også mulighed for, at der bliver midler til, at de kan påtage sig nogle opgaver, som staten tidligere har deltaget i. Provenuet af denne skat vil kunne anvendes til nedsættelse af kommuneskatterne; men herudover vil kommunerne også kunne bestride visse sociale udgifter, derunder den, jeg antydede før, og som fremgår af lovforslagets § 92, der pålægger kommunerne at udrede hele udgiften ved huslejetilskudsordningen. I København, på Frederiksberg og i købstæderne modsvares denne udgift af indtægterne ved den ekstraordinære afgift, men tilsvarende indtægter

[Carl P. Jensen.]

tilflyder ikke en række forstadskommuner; det gælder ikke alene for hovedstadsområdet, men også for en række af de store provinsbyer. Tidligere har kommunerne opnået en refusion fra staten på 50 pct., men nu skal disse kommuner selv afholde denne udgift. Dette kan blive særlig alvorligt, ikke alene fordi dette huslejetilskud nu kommer en større gruppe til gode, men også fordi det jo netop er i disse områder, der bygges. Det er de byer, der er udbygget, f. eks. København, der stiller krav til omegnskommunerne, dels fordi byerne ikke selv kan skaffe boliger til den almindelige befolkningstilvækst, dels fordi byernes saneringsproblemer skyder befolkningen fra sig, ud til omegnskommunerne, der derved får pålagt en forpligtelse over for andre kommuners borgere, selv om disse senere bliver borgere i de pågældende forstadskommuner.

Jeg har prøvet at se lidt nærmere på dette forhold og anmodet en af forstadskommunernes borgmestre, det ærede medlem hr. Ove Hansen, om at opstille en oversigt over de forventede konsekvenser med den nuværende boligbestand. Det viser sig, at den foreslåede ændring for hans kommune medfører en øget udgift på 150 000-160 000 kr. Jeg er alvorligt bange for de konsekvenser, denne bestemmelse vil få for omegnsbyggeriet, som er den eneste mulighed for at fremme det boligbyggeri, der er en forudsætning for bl. a. den københavnske sanering. Allerede nu spores der en vis tilbageholdenhed over for nye projekter, idet man er betænkelig ved at yde kommunegaranti, medmindre det drejer sig om boliger, der ikke opfylder betingelserne for, at de fremtidige lejere kan opnå huslejetilskud. Jeg vil derfor meget henstille, at der nu bliver lejlighed til at underkaste dette problem en fornyet overvejelse i boligministeriet.

Jeg skal med disse bemærkninger og med de anførte ønsker om at få lejlighed til at se lidt nærmere på en del af de problemer, jeg har nævnt, anbefale de foreliggende lovforslag til velvillig behandling og tilsiger mit partis støtte hertil.

Poul Hansen (Svendborg): De to af indenrigsministeren fremsatte lovforslag, som jeg

her skal sige et par ord om, må ses i nøje sammenhæng med de af min partifælle, det ærede medlem hr. Carl P. Jensen omtalte forslag til lov om boligbyggeri og forslag til lov om leje. Det vigtigste af indenrigsministerens to lovforslag og sikkert også det, der vil blive mest diskuteret, går ud på fra det kommende skatteår at indføre dels en ekstraordinær grundskyld, der bliver permanent, dels en ekstraordinær ejendoms- skyld, der i modsætning til førstnævnte skal afvikles, nemlig over 40 år fra 1964. Som nævnt af den foregående ærede taler er det regeringens ønske bl. a. med disse lovforslag at hidbringe en bedre tilnærmelse mellem huslejerne i byggeri af forskellige årgange og med særligt sigte på en tilnærmelse mellem de ældre ejendomme, førkrigsejendommene, og ejendomme bygget inden 1950.

Da de forhøjelser, som ifølge lejelovsforlaget skal komme vedligeholdelsen og grundejerne til gode, ikke anses for tilstrækkelige til målets opnåelse, har man ment det rigtigt, at yderligere tilnærmelse mellem huslejeniveauerne bør tilvejebringes ved påligning af de i indenrigsministerens lovforslag omhandlede afgifter, som skal tilfalde kommunerne. Mig synes ideen rigtig. Dels vil en tilnærmelse mellem huslejen i de forskellige årganges byggeri være hensigtsmæssig, dels ville det i virkeligheden være urimeligt, hvis en sådan gevinst skulle falde grundejerne i hænde.

Nu har jeg på forhånd bemærket, at oppositionen i og for sig er enig i, at en tilpasning bør ske, ja, man har endogså udtrykt sig sådan, at man ikke mener, det, der vil ske ved gennemførelsen af lejelovsforlaget, er nok. Men af åbningsdebatten fremgik det, at i hvert fald de konservative, men vel også venstre, ønskede, at hele forhøjelsen, som en sådan tilpasning ville kræve, skulle tilfalde grundejerne ubeskåret. Derom er der jo det at sige, at stigningen, som jeg her taler om, er rent konjunkturskabt og ikke modsvares af ydelser fra grundejerne. Vi kan således ikke se, at der er nogen rimelig grund til, at denne del af en hensigtsmæssig stigning skal tilfalde en enkelt gruppe af medborgere.

At indenrigsministerens lovforslag ikke tilsigter andet end at befordre en tilpasning, fremgår klart af dets bestemmelser, idet

[Paul Hansen (Svendborg).]

loven kun vil berøre hovedstaden og købstæderne. Det viser sig nemlig, at huslejen ude i amtskommunerne er steget ca. 20 pct. mere end i de nævnte områder, og dette er især lig grad sket netop på grund af, at ejendomsskatterne i sognekommunerne og amterne er steget mere end i købstæderne og i hovedstaden, hvilket selvsagt har givet sig det udslag, at der er sket større huslejstigninger i landkommunerne og amterne, da skatterne jo overvælttes på huslejen. Der er således god logik i lovforslagets opbygning.

Lovforslaget går som sagt ud på indførelse af en ekstraordinær grundskyld, der pålignes alle ejendomme i de omtalte områder, nemlig med 7 promille det første år og derefter med 14 promille fremefter. Herved opnås sammen med virkningerne af den samtidig indførte ekstraordinære ejendomsskyld en tilnærmelse, der må anslås at andrage ca. 14 pct. af 1939-lejen, men tillige vil der ske det, at grundskyldpromillerne i de forskellige områder, på den ene side hovedstaden og købstæderne og på den anden side landkommunerne, bliver mere ensartede. Denne del af lovforslaget vil bevirke, at den grundskyldpromille, der i hovedstaden og i købstæderne svinger fra 10 til 12, nu vil stige til 26 og dermed nærme sig den, vi har ud over landet. Denne del af lovforslaget er beregnet til, når det er helt gennemført i 1960-61, at indbringe kommunerne ca. 55 mill. kr.

Hvad angår den ekstraordinære ejendomsskyld, vil den kun fuldt ud blive pålignet ejendomme, der er taget i brug før den 1. april 1947, nemlig med ligeledes 7 promille af forskelsværdien det første år og 14 promille de næste år. Denne skyld atrappes herefter, således at ejendomme taget i brug i tidsrummet 1. april 1947-1. april 1950 kun pålignes de $\frac{4}{7}$, og ejendomme taget i brug senere end 1. april 1950 berøres ikke af lovforslaget.

Denne del af lovforslaget er beregnet at give kommunerne 79 mill. kr., når den får

fuld virkning, men vil derefter som tidligere bemærket blive afviklet fra 1964 med $\frac{1}{10}$ hvert 4. år.

Alt i alt giver dette 134 mill. kr. til kommunerne, som også nævnt tidligere under debatten, hvortil så skal lægges de 18 mill. kr., som den i 1955 indførte tillægsskat på de samme felter giver, idet disse indtægter nu ifølge forslagene i kommende skatteår tilflyder kommunernes kasser og ikke båndlægges som hidtil.

Da det jo ikke er meningen, at disse nye indtægter for kommunerne skal bruges til de ordinære driftsudgifter, kan en og anden kommunalmand måske fundere over, hvorledes det så vil gå, når de 79 mill. kr., der hidrører fra den ekstraordinære ejendomsskyld, efterhånden afvikles, men her regner man med — og det skal nok slå til, tror jeg — at med den udvikling, der foregår inden for byerne, vil der blive tale om en i hvert tilfælde delvis udligning ved den stigning i grundskyldindtægterne, der vil komme fremover. Forslagets tendens er altså samtidig med de andre formål, der søges fremmet, den, at vægten i ejendomsskatterne lægges over på grundskylden, og det anser jeg for rigtigt.

På mit partis vegne kan jeg også give tilslutning til de mål, som forslagene tilsigter, og til de principper, man har valgt for at fremme disse mål.

Jeg skal i øvrigt ikke komme meget ind på de mange enkeltheder i forslagene, men der er dog et par ting, som jeg gerne vil sige lidt om.

Forslagenes idé er jo den, at den konjunkturgevinst, som en huslejstigning, der ikke medgår til ejendommenes drift, vil betyde, ikke bør tilfalde grundejerne ensidigt. Der sigtes med andre ord her direkte på udlejningsfortjenesterne, og det vil derfor være på sin plads at bemærke, at forslagene altså ikke sigter på den jævne mand med det lille parcelhus. Ejendomsskyldens forhøjelse vil i almindelighed heller ikke komme til at berøre disse mindre ejendomme, da det fradrag, der benyttes i

[Poul Hansen (Svendborg).]

kommunerne, inden man ligner ejendoms-skylden, faktisk vil fritage de mindre parcelhuse i almindelighed. Yderligere fastslår forslaget, at hvis den ekstraordinære ejendomsskyld udgør et beløb af mindre end 25 kr. pr. kvartal, opkræves den ikke. Den ekstraordinære grundskyld pålignes ganske vist alle ejendomme, men her må man tage i betragtning, at de kommunale indkomstskattelettelser, som dette forslag forudsætter, i så fald almindeligvis vil give disse jævner indtægter udligning.

Nu vil måske nok en og anden mistroisk sige: ja men får vi da lettelse i den kommunale indkomstbeskatning på grund af disse forslag? Det er mig meget magtpåliggende at fastslå, at de ca. 120 mill. kr., der bliver tilbage til dette formål, når de udgifter, kommunerne får som følge af hele dette lovgivningskompleks, er dækket, bør og skal bruges efter forslagets hensigt. Det skulle kunne bevirke, at kommuneskatten i hovedstadskommunerne København-Frederiksberg skulle kunne nedsættes med 7 pct. i 1959-60 og ca. 18 pct. i 1960-61 og i købstæderne med henholdsvis 7 og 14 pct. gennemsnitlig. Jeg vil gerne her understrege, at alle de nævnte beregninger er gennemsnitlige, idet nedsættelsen kan variere fra sted til sted. Der er måske visse kommunalfolk, der vil kunne fremføre et og andet i den forbindelse; det må vi så se på i udvalget.

For at komme tilbage til skattnedsættelsen: jeg vil gerne henstille til den højtærede minister, at man, så snart det er gørligt, på andre områder tilvejebringer de nødvendige lovændringer, der kan muliggøre, at de påtænkte lettelse for de pågældende kommunale skatteborgere lader sig gennemføre. Det er klart forslagenes mål, at det først og fremmest er de indtægtsgrupper, der dårligst kan tage de af forslagene følgende merudgifter, der også skal have skattelettelserne. Således tror jeg jeg har løv til at udlægge kompleksets mening.

Om enkelthederne i øvrigt kun det, at de i forslaget om ændring af lov om kommunale ejendomsskatter indeholdte ændringer i det store og hele er ændringer, der er en naturlig følge af forslaget om ekstraordinær grundskyld og ekstraordinær ejendomsskyld, hvorved bl. a. tillægsskat-

ten af 1955 nu indregnes i den almindelige kommunale skat. Jeg vil dog lige bemærke, at de grundskyldpromiller, der nu er gældende, hvortil altså kommer disse ekstra-promiller, ikke kan nedsættes fremover.

Ophævelsen af 1955-loven, som sker her, får for øvrigt på et enkelt område en virkning, som jeg synes ikke er særlig behagelig, omend den måske teknisk set ikke er til at komme uden om. Det drejer sig om de ejendomme, der er omfattet af den gældende lejelovs § 77, stk. 6, altså lejligheder, hvor 1939-lejen var under 800 kr., og som var opført før 1890 i købstæder med over 30 000 indbyggere. Fritagelsesreglen for dem bortfalder nu. I bemærkningerne gøres der godt nok opmærksom på, at det foreløbig er meget få lejligheder, det drejer sig om, og at de på grund af deres lave ansættelse til ejendomsskyld kun vil få en huslejestigning fra 8 til 10 pct. mod de beregnede ca. 14 pct. for andre lejligheder, og at fritagelsens ophør kan bevirke en stigning på indtil 2 pct., således at de altså får fra 9 til 12 pct.s husleje-forhøjelse. Det er selvfølgelig meget godt, men jeg kunne alligevel godt lide, at vi i udvalget, hvis det er teknisk muligt, så lidt på forholdet med disse ældre lejligheder af ringe standard — det samme gælder for øvrigt de kælderlejligheder, der findes rundt omkring. Kunne man ikke på en eller anden måde undtage dem, fordi de indtager en særlig stilling — jeg synes en særlig kedelig stilling. Jeg beder derfor om, at vi i udvalget får en drøftelse med den højtærede minister herom.

De øvrige bestemmelser drejer sig om enkelte praktiske ændringer i loven om kommunale ejendomsskatter, som den højtærede minister har gjort rede for, og som jeg ikke skal gå dybere ind på, da jeg ikke tror, de vil give anledning til større uoverensstemmelser. Det drejer sig om omlægningen af skatteåret, for så vidt angår amtstueskatterne, således at det kommer til at falde sammen med skatteåret for statskatterne. Der er også den ændring, at man, for så vidt angår de kommunale ejendomsskatter, kan give rentegodtgørelse ved tilbagebetaling af for meget erlagt kommunal ejendomsskat ligesom for statsejendomsskatternes vedkommende. Disse ting tror jeg ikke man kan komme op at slås om.

Bemærkes bør det vel også, at efter § 8

[Paul Hansen (Svendborg.)]

i forslag til lov om ændring i lov om kommunale ejendomsskatter m. v. overføres den særlige fond, der indførtes i 1955, og hvori den kommunale tillægsskat gik ind, til kommunernes almindelige kapitalfond, hvilket vel nok i nogen måde vil kunne hjælpe kommunerne til selvfinansiering.

Jeg skal ikke på nuværende tidspunkt sige mere om de to lovforslag, men kan på mit partis vegne anbefale dem til velvillig behandling i et udvalg, helst i sammenhæng med de øvrige i denne forbindelse fremsatte lovforslag, idet hele komplekset må ses ud fra en helhedsbetragtning, idet den ene del ikke efter vor mening kan pilles ud fra de andre.

Paabød: Da mit partis sædvanlige ordfører, det ærede medlem hr. Lorentzen, er forhindret, skal jeg på mit partis vegne gøre nogle bemærkninger til det foreliggende komplekse af lovforslag.

Regeringen er sent på færde med sine boligforslag; i åbningstalen straks efter regeringens tiltræden bebudede statsministeren, at regeringen i god tid før den nuværende lovs udløb ville fremkomme med forslag til en ny byggestøttelov. Man kunne derfor have ventet, at regeringen var fremkommet med disse forslag, før lejeloven udløb den 1. april i år. Det skete ikke, derimod søgte man lejeloven forlænget, således at den nu udløber 1. april 1959. Det er altså først nu, få måneder før den nuværende byggestøttelov udløber, at byggeerhvervene får besked om regeringens planer. Det er meget uheldigt og har da også medført nedgang i antallet af lejligheder under opførelse. Det må regeringen bære ansvaret for; byggeri forudsætter planlægning på lang sigt, og hvad enten man vil afvikle eller fortsætte statsfinansieringen, kunne byggeerhvervene nok have rimeligt krav på at få besked i god tid.

Når man ser på lovforslagene som helhed, må man forbavse over, at det ikke er lykkedes at komme videre med afviklingen. Resultatet kan kort og godt sammenfattes således, at det er en omlægning og forøgelse af beskatningen, det er en yderligere udbygning af formynderstatens fordelings- og for-
sorgssystem, således at nu også folk med 18 000 kr. i indtægt kan få støtte til løsning

af deres boligproblem, og de sociale boligselskaber bygger videre med en lånegrænse på 94 pct. af anskaffelsessummen og et kvadratmetertilskud, som man nu vil forhøje fra 7 kr. til 8 kr. 50 øre. Alt det kalder man afvikling. Når formynderstaten skyder sine teltpæle frem, så stiger skatterne, og når man afvikler, stiger skatterne altså også. Det må nok kunne mane sindene til alvor hos de retsstatsvælgere, som endnu har den højtærede minister hr. Viggo Starckes superliberale kendingsmelodi fra sidste valg i ørene. Retsstatspartiet har naturligvis fået en vis indrømmelse til sin kongstanke, grundskylden, men man har betalt en meget høj pris for denne indrømmelse.

Der var flere synspunkter i den højtærede boligministers fremsættelsestale, som vi fuldt ud kan tilslutte os. Jeg anser det for meget værdifuldt, at man nu fra alle sider sigter mod et frit boligmarked inden for en rimelig tid. Jeg har i et blad set den formodning fremsat, at fremsættelsestalen var skrevet af de to liberale makkere i regeringen, medens paragrafferne var skrevet af boligministeren. Jeg ved ikke, hvordan det forholder sig. Jeg er ikke sikker på, at det er rigtigt. Der er ganske vist en væsentlig forskel mellem fremsættelsestalen og den måde, hvorpå man har udformet lovforslagene i praksis; men jeg må sige, at de taler, den højtærede boligminister holdt straks efter sin tiltræden rundt omkring i landet, var udtryk for et både fordomsfrit og realitetsbetonet syn på disse spørgsmål. Der var en provinssagfører, der havde overværet et af disse møder i Odense, som sagde til mig: den tale kunne De også godt have holdt. Det vil den højtærede minister formentlig ikke betragte som en anbefaling, men det er ment som en sådan.

Nu er det efterhånden gået op for alle, at vi kan ikke bygge os ud af bolignøden. Afskaffelsen af bolignøden kræver tillige en rationel boligpolitik med hensyn til den gamle boligmasse. Huslejerestriktionerne i forbindelse med den stærke inflatoriske udvikling har halveret lejen i den gamle boligmasse i forhold til indtægtsniveauet, og det har givet et stærkt pres på boligefterspørgslen, hvilket er den vigtigste årsag til, at vi i hovedstadsområdet og flere større byer har boligmangel, til trods for at der er væsentlig flere boliger

[Paabøl.]

til rådighed for befolkningen i forhold til befolkningstallet og befolkningsfordelingen end før krigen. Der er flere andre forhold, som trækker i samme retning, det stigende velstandsniveau, vandringsen fra land til by og den husholdningsspredning, man også kunne iagttage før krigen: at ugifte medlemmer af familien i stigende tal søger selvstændig bolig. Følgen af restriktionerne er ikke alene blevet mangel på boliger, men også en dårlig fordeling af boligmassen, idet de store gamle, billige lejligheder i den indre by for en stor del bebos af enlige gamle, medens unge med børn klumper sig sammen i små lejligheder i nybyggeriet i periferien. Restriktionerne har medført ulemper derved, at folk ikke kan finde en lejlighed, som i størrelse, beliggenhed og udstyr svarer til deres behov, og derfor må bo langt fra arbejdspladsen. Det medfører igen en belastning af de offentlige trafikmidler, og det medfører vanskeligheder på arbejdsmarkedet som følge af arbejdskraftens manglende bevægelighed. Denne manglende bevægelighed er netop et af de store spørgsmål, som yderligere er blevet forstærket ved boligmangelen. Endelig bevirker restriktionerne en urimelig forskelsbehandling mellem lejerne i den gamle boligmasse og lejerne i nybyggeriet, og dér er det navnlig ungdommen, det er gået ud over. Men først og fremmest skaber restriktionerne vanskeligheder for nybyggeriet; nybyggeriet kan ikke konkurrere med den lave leje i den gamle boligmasse og må derfor regne med en betydelig udlejningsrisiko, så længe restriktionerne varer. Det er også et spørgsmål, som har bud til de sociale boligselskaber, idet disse til trods for de meget betydelige begunstigelser, de nyder, visse steder, f. eks. i Randers, har haft udlejningsvanskeligheder.

Oppositionen er enig i, at restriktionerne skal afvikles. Vi er i og for sig også enige i den systematik, regeringen har anlagt på afviklingen af restriktionerne, idet man straks afskaffer restriktionerne i kommuner under et vist indbyggertal — regeringen foreslår 3 000. Det er muligt, man kunne gå op til 5 000 indbyggere, men selve dette, at man afskaffer dem straks i de mindre kommuner, er vi enige i. I en mellem-

gruppe — regeringen foreslår kommuner med mellem 3 000 og 20 000 indbyggere — vil man lade kommunalbestyrelsen have afgørende indflydelse på, om restriktionerne skal afskaffes. Hvor restriktionerne afskaffes, bør man også afskaffe opsigelsesforbuddet, f. eks. i løbet af 1 år eller i løbet af 2 år, således at forholdet mellem lejer og ejer reguleres af den permanente lovgivning, lejeloven af 1937.

Tilbage bliver så hovedstadsområdet og de større byer, og her er vi enige i at afviklingen må ske gradvis. I hvilket tempo afviklingen kan ske, er vi villige til at forhandle om. Vi vil ikke under nogen omstændigheder gå med til, at nogen del af lejeforhøjelsen inddrages i form af kommunale skatter. Hvis grundejerne skal følge med i den almindelige indtægtsudvikling, som andre borgere har haft, og hvis ejendommene skal bringes i forsvarlig stand efter krigstidens forsømmelser, er der ikke plads til nogen forhøjelse af beskatningen. Med de ændrede boligvaner, som bl. a. er et resultat af det stigende velstandsniveau, med de øgede krav, der stilles til boligen, må man nok regne med, at der kan være en meget betydelig margen i dag mellem lejen i den gamle boligmasse og i nybyggeriet, og lejen skal ikke stige så forfærdelig meget i alt fald i visse kategorier af lejligheder, før der opstår ledighed i den gamle boligmasse. Skal man modernisere de umoderne lejligheder, som det bliver nødvendigt, hvis man vil holde dem udlejet på et frit boligmarked, vil man komme op på et niveau, hvor det kan være vanskeligt at konkurrere med lejen i nybyggeriet.

Nu ved jeg, man vil sige til os, at venstre og konservative i 1955 gik med til en forhøjelse af den kommunale ejendomsbeskatning. Det gjorde vi; vi gik med til en forhøjelse af den kommunale ejendomsbeskatning i købstæder uden for København og Frederiksberg til et beløb, der svarer til 3-4 pct. af 1939-lejen; det skete som et kompromis om lejeloven, og det skete, efter at København og Frederiksberg havde forhøjet ejendomsskatterne. Men for det første var det et begrænset beløb, det drejede sig om, og for det andet var dette beløb reserveret til boligformål. Provenuet skulle ind sættes på en særlig konto til imødegåelse af

[Paabøl.]

de tab, som kommunerne kunne forventes at få i forbindelse med deres kautionforpligtelser for byggelån.

Nu vil man gøre to ting: man vil frigive disse beløb, og man vil pålægge yderligere ejendomsskatter, nemlig en bygningskat på 7 promille i 1959-60 og 14 promille i de følgende skatteår, som skal aftrappes over 40 år, og en grundskyld på 7 promille i 1959-60 og derefter 14 promille, som er en permanent forøgelse af beskatningen på fast ejendom. Dette provenu vil man anvende dels til boligpolitiske formål, dels til lettelse af den personlige beskatning. Nu er det ikke sikkert, at omlægningen i virkeligheden resulterer i en lettelse af personbeskatningen. Vi har ofte set, at øgede indtægter for kommunerne finder nye anvendelsesmuligheder, men navnlig er det langt fra sikkert, at den boligskat, som man pålægger parcelhuse og udlejningsejendomme, og som skal kunne overvælttes på lejerne, kommer de samme mennesker til gode. Det sikre er, at det betyder en forøgelse af beskatningen på boliger, og at det er en omlægning, som har en skattepolitisk drejning, vi ikke vil være med til. Hvis regeringen vil frafalde boligskatte, kan vi forhandle både om huslejestigningernes størrelse, om tidsstermimerne for deres gennemførelse og om deres anvendelse, derunder hvor stor en del der yderligere skal hensættes til indre vedligeholdelse. Fra vor side kunne vi i øvrigt have tænkt os, at en større del blev hensat til indvendig og udvendig vedligeholdelse, således at lejerne i højere grad fik glæde af lejeforhøjelsen, og der er brug for meget betydelige beløb, hvis boligerne i den gamle boligmasse skal sættes i forsvarlig stand og de skader, der er sket i efterkrigsårene, skal rettes op.

Det er ikke en omlægning af den kommunale beskatning, som må være målet, men en afvikling af byggestøttelovgivningen må muliggøre, at statsskatterne afvikles i takt med, at statens udlånsvirksomhed afvikles. Det er det, befolkningen har krav på.

Jeg skal ikke gøre mange bemærkninger til enkeltheder i lejeloven. Fra vor side kan vi ikke gå med til, at adgangen til frivillige overenskomster i bestående lejemål

bliver ophævet. Det er også fuldkommen urimeligt og uforståeligt, hvorfor man vil gøre det. Det er noget, der er trukket frem gang efter gang, når lejeloven har været til revision, men det er aldrig blevet gennemført. Det er ganske urimeligt.

Reglen om frivillige overenskomster er i dag den, at en sådan kun er lovlige, hvis lejerens i forvejen skriftligt er gjort bekendt med, at han ikke kan opsiges, og aftalen skal, når den er indgået, indsendes til huslejenævnet, som kan tilsidesætte en sådan aftale, når den ikke findes rimelig og retfærdig for lejerens. Jeg kan ikke se, det kan rumme betænkeligheder af nogen art, at adgangen til at indgå frivillige overenskomster opretholdes, hvilket giver mulighed for en smidigere ejendomsadministration. Under normale forhold er udlejerens lejernes gode tjener. Han vil gerne imødekomme lejernes krav om det ene eller det andet, og lejerens vil kun betale for de goder, han får; hvorfor skal man forhindre dem i at komme til rette om det? Han vil måske have moderniseret køkkenet, lagt parketgulv ind el. lign., have længere tids uopsigelighed og sådan noget. Alt det er såre naturligt. Det trækker i den rigtige retning, nemlig at man får en tilnærmelse af lejeniveauerne og istandsat den gamle boligmasse.

Der er også en anden bestemmelse, jeg lige vil nævne. Det er bestemmelsen om, at man vil hensætte 10 pct. til indvendig vedligeholdelse, og at man vil beregne dette på den øjeblikkelige leje. Det fører til meget uheldige resultater. Med hensyn til lejeforhøjelserne holder man sig til det system, man har anvendt tidligere, idet man nemlig sætter dem i forhold til 1939-lejen, men her vil man altså sætte de beløb, der skal hensættes til indvendig vedligeholdelse, i forhold til den aktuelle leje. Det medfører en urimelig forskelsbehandling af de lejligheder, som ikke er moderniseret, og dem, som er moderniseret i efterkrigsårene.

Af to lejligheder, der ganske svarer til hinanden, har den ene måske haft en leje i 1939 på lad os sige 800 kr. Den er så steget til omkring 1 000 kr. i dag, og der skal altså hensættes 10 pct. af dette beløb, nemlig 100 kr., til indvendig vedligeholdelse. Den anden lejlighed i huset ved siden af er moderniseret og udstyret med centralvarme og bad og koster måske 2 000 kr. Af denne

[Paabsl.]

lejlighed skal der så fremtidig hensættes 10 pct. af 2 000 kr., det er 200 kr. Det er ganske urimeligt i betragtning af, at den moderniserede lejlighed har mindre vedligeholdelsesomkostninger end den gamle. Det er, fordi man blander noget permanent sammen med noget midlertidigt. En bestemmelse om, at 10 pct. af lejen til enhver tid skal hensættes til indvendig vedligeholdelse, kan måske høre hjemme i en permanent lovgivning, men hører ikke hjemme i en lovgivning, så længe restriktionerne består, for så fører den til helt urimelige resultater.

Vi kan bifalde tanken om ophævelse af det såkaldte stavnsbånd, kravet om længere tids ophold i kommunen som betingelse for boligret. Det er rigtigt, at dette stavnsbånd har virket dårligt og har voldt vanskeligheder på arbejdsmarkedet. Vi ser gerne, det bliver ophævet.

Om byggestøttelovgivningen bemærkede det ærede medlem hr. Carl P. Jensen, at det, der var rigtigt i 1946, også måtte være rigtigt i dag. Det kan jeg ikke være enig i. Det var en venstreminister, der i 1946 gennemførte en byggestøttelov, men det var under helt andre forhold. På det tidspunkt var der forventning om prisfald, og derfor kunne man ikke få byggeriet i gang, uden at man gav det en kraftig saltvandsindsprøjtning i form af høje lånegrænser, rentelettelser, tilskud og på anden måde, idet man sigtede imod at holde et lejeniveau, som svarede til førkrigsårenes. Imidlertid lykkedes dette ikke, og den pågældende lovgivning gik fuldstændig over gevind. Når den nuværende byggestøttelov udløber den 1. april næste år, har vi udlånt 5 milliarder kroner til boligbyggeri, og de årlige driftsbudgetter er belastet med op mod 200 mill. kr. om året. Der er ingen tvivl om, at disse billige statspenge har fordyret boligbyggeriet, og at de har virket som inflationskilde. De valutakriser, vi havde i 1954 og 1955, var ikke mindst en følge af statens udlånspolitik.

Jeg ser, at boligministeren i sin fremsættelsestale benægter, at boligbyggeriets omfang har indvirket på byggeriets omkostninger. Jeg tror ikke, boligministeren har ret heri, og jeg vil gerne henvise til, at boligministeriet i virkeligheden også har en anden opfattelse af det spørgsmål. Bolig-

ministeriet udgav i anledning af 10 års jubilæet i 1956 et værk, som hedder „Bygge- og boligforholdene 1946-1956“. Heri skildrer man udviklingen og påviser, at de indskrænkninger, man i 1955 foretog i boligbyggeriet ved omlægningen fra rentelettelser til m²-tilskud, havde en gavnlig indflydelse på omkostningsniveauet, for skønt byggeindeksen som følge af stigende priser og lønninger fra 1954 til 1956 steg fra 272 til 294, viste de faktiske håndværkerudgifter en faldende tendens. Størst var faldet ifølge boligministeriets beregninger i det lave forretningsmæssige byggeri, i hvilket håndværkerudgifterne faldt med ca. 10 pct., og boligministeriets kommentar til hele denne prisudvikling finder man på side 88 i dette værk. Dér hedder det — hvis jeg må have lov at citere — :

„Årsagerne hertil var flere, men må nok først og fremmest søges i en øget konkurrence. Hvor særligt lave priser er fremkommet, har disse yderligere haft deres årsag i en rationalisering af byggeriet. Endelig må pristendensen formentlig tilskrives bygherrens skærpede interesse i prisdannelsen.“

Den højtærede boligminister var da også inde på, at prisudviklingen inden for byggeriet langt fra var tilfredsstillende, idet rationaliseringen ikke var trængt så meget frem inden for byggeriet som andre steder. Det er i virkeligheden også et udtryk for, at statens udlånspolitik har sinket rationaliseringen. Forholdet er det, at kontrol med byggeriet ikke kan erstatte konkurrencen. Vejen til flere, bedre og billigere boliger for befolkningen går gennem en øget rationalisering, en øget industriel fremstilling af dele, der skal bruges til byggeriet, et bedre samspil mellem de kræfter, der virker i byggeriet, men først og fremmest gennem øget konkurrence.

Målet for boligpolitikken må efter vor opfattelse være en afvikling af byggestøttelovgivningen, såvel de direkte udlån som garantiordningen. Det er vigtigt at skaffe befolkningen boliger, men det er også vigtigt at skaffe befolkningen arbejdspladser. Jeg undervurderer ikke den beskæftigelsesmæssige betydning, boligbyggeriet har, men på længere sigt er det hverken nødvendigt eller rimeligt, at investeringerne inden for boligbyggeriet skal have en fortrinnsstil-

[Paabøl.]

ling fremfor andre erhvervsmæssige investeringer.

Når man ser på det foreliggende lovforslag om boligbyggeri, må man sige, at det er en meget beskeden afvikling, der sker. Vi kan ikke afvikle byggestøttelovgivningen på én gang; først og fremmest kan vi ikke gøre det, så længe restriktionerne består, men vi kan heller ikke gøre det, så længe omkostningsniveauet ikke er mere stabilt, end det er, og jeg mener altså, at selve statens udlånsvirksomhed har fordyret byggeriet.

Vi er enige i, at det er ønskeligt at gå over fra direkte udlån til garanti. Nu vil værdien af en sådan omlægning i nogen grad fortabe sig, hvis man — som jeg forstår tilfældet er — regner med, at staten i højere grad skal købe obligationer, fordi disse ikke kan optages på det normale marked, og vi er absolut imod den bemyndigelse, der ifølge lovforslaget skal gives til finansministeren til køb og salg af obligationer. Vi ønsker ikke, at finansministeren skal åbne en konkurrencevirksomhed med nationalbanken.

Det er en given sag, at vi fra oppositionens side ikke kan tage endelig stilling til enkelthederne i lovforslaget. Regeringen har jo arbejdet med dette lovforslag i et år, og man har ført en række vigtige forhandlinger med repræsentanter for realkreditinstitutterne. Hvor hurtigt man kan afvikle, beror også på kredit- og hypotekforeningernes udlånspolitik. Kredit- og hypotekforeningerne har været noget tilbageholdende i efterkrigsårene, men jeg mener, at den kritik, de har været udsat for af den grund, har været uberettiget. Kreditforeningerne kan ikke gå op i den yderste spids i en konjunkturudvikling. De yder langstrakte lån og må derfor anlægge en forsigtig langtidsvurdering, men i øvrigt er kreditforeningerne nu på vej opad. Jeg tror, man kan regne med i dag at kunne opnå omkring 50 pct. i kredit- og hypotekforeningslån, og så er vi ved at nærme os førkrigstiden, hvor lånegrænsen var omkring 55 pct.

Det er dog en given sag, at der bliver et finansieringsbehov ud over disse 50-55 pct., og jeg har med glæde konstateret, at regeringen mener, at man gennem finansieringsinstitutter skulle kunne nå op til en lånegrænse på 75 pct. af anskaffelsessum-

men, uden at staten behøver at være impliceret med garantier, således at den støtte, staten skal give, skal ydes oven over de 75 pct. Jeg har ikke tilstrækkeligt kendskab til dette forhold til at udtale mig om, hvorvidt denne forventning er rigtig, men regeringen må vel bygge den på de forhandlinger, man har ført med realkreditinstitutternes folk.

Statens direkte udlånsvirksomhed fortsætter dog i stort omfang i det nye lovforslag. Jeg er enig i, at man giver direkte statslån til de 1 500 erstatningsboliger, som må skaffes på grund af sanering. Saneringen er et behov, som efter min mening trænger sig på. Saneringskommissionen sluttede sin virksomhed for nogle måneder siden, og man regner med et program på ca. 3 000 lejligheder om året. I denne forbindelse er det også nok værd at lægge mærke til, at vi i disse år har en relativ lettelse på boligmarkedet, fordi det er de små årgange fra trediverne, vi bygger for. Om nogle år — i 1962 eller 1963 — melder de store årgange sig i større tal som efterspørgere af boliger, og så bliver situationen mindre gunstig. Det er vist også rigtigt, at mange af disse saneringsmodne lejligheder i øjeblikket bebos af gamle folk. Venter vi nogle år, vil de være beboet af familier med børn, og disse mennesker vil det være vanskeligere at omplante.

Jeg er enig i, at det socialfilantropiske byggeri bør udvides, men jeg må tage forbehold med hensyn til spørgsmålet, om statens bidrag skal forhøjes. Det er imidlertid noget, vi kan se nærmere på i et udvalg. I øjeblikket bidrager staten med 15 pct., kommunerne med 15 pct., og 5 pct. skal tilvejebringes ad anden vej. Nu vil man forhøje statens bidrag til 20 pct., i visse tilfælde til 25 pct. — men også det kan vi jo se nærmere på i udvalget. Det socialfilantropiske byggeri har vi sympati for, fordi det kommer en virkelig trængende befolkningsgruppe til gode.

Der er en ting, man må have i erindring, når man taler om disse spørgsmål, og det er, at det er af afgørende betydning, at vi ikke kompromitterer de ordninger, som fra privat side praktiseres. Sparekasserne har skitseret en ordning, hvorefter man vil gå op til en lånegrænse på 85 pct. i parcelhusbyggeriet under forudsætning af nogle års forud-

[Paabøl.]

gående opsparring, og de vil give op til 80 pct. i tilfælde, hvor der ikke er tale om en sådan opsparring. Så er spørgsmålet det, om parcelhusbyggeriet ikke stort set kan klare sig selv, om det er nødvendigt at fortsætte med direkte udlån til dette byggeri. For os er det afgørende, at m²-tilskuddene kommer væk; m²-tilskuddene er jo generelle tilskud, der ydes uden hensyn til den pågældendes økonomiske og familiemæssige forhold. Det er da også erkendt i den højtrædede ministers fremsættelsestale, at man skal væk fra m²-tilskuddene — men det kan vi ligeledes tale om i udvalget.

Jeg ved derimod ikke, om det vil være rigtigt at udvide børnetilskuddene til at gælde hele boligmassen, således som det er foreslået. Vi skal passe på, at vi ikke kommer til at modvirke udligningen mellem lejen i den gamle boligmasse og lejen i nybyggeriet — den udligning, som jo er formålet med hele den her foreslåede lovgivning. Jeg ved som sagt ikke, om der er tilstrækkelig begrundelse for at udvide bestemmelsen om børnetilskuddene til at gælde hele boligmassen. Derimod er jeg enig i, at bestemmelsen om børnetilskuddene udvides til at omfatte hele nybyggeriet. I øjeblikket ydes der ikke m²-tilskud til byggeri efter kapitel V A, og det mener jeg i og for sig er en fejl, fordi børnetilskuddene jo følger lejerens eller ejerens økonomiske forhold; de har tillige et familiemæssigt sigte, og derfor er det en sundere form end m²-tilskud. Hvis jeg skal give mine ønsker en rangforordning, vil jeg derfor ønske, at m²-tilskuddene falder væk først, og at man er lidt mere large med børnetilskuddene. At yde børnetilskud til personer med en skattepligtig indtægt på helt op til 18 000 kr. forekommer mig imidlertid at være helt urimeligt. Man kan være sikker på, at en mand, der får et sådant tilskud til ordning af sine boligforhold, under den ene eller den anden form selv kommer til at betale det. Det, vi skal sigte imod, er at hjælpe de fattige til at ordne deres boligproblem, men vi skal ikke hjælpe hinanden med at administrere hinandens indkomster.

For os er det afgørende, at man når frem til en ligestilling mellem det private byggeri og det sociale. Det sociale byggeri har ikke nogen grund til at forvente, at det kan be-

vare den fortrinsstilling, det har haft i det hidtidige boligbyggeri. Det sociale byggeri konkurrerer i dag om de samme lejergrupper, og hvor det konkurrerer om de samme lejergrupper, bør det have samme vilkår som det private byggeri; hvor det derimod løser sociale opgaver, kan det blive spørgsmålet om at give det en fortrinsstilling. Jeg ser, at formanden for de sociale boligselskaber, forhenværende arbejdsdirektør Korsgaard, forleden dag til et blad udtalte, at de sociale boligselskaber ikke kunne forvente, at den røde løber stadig skulle være spredt ud for dem; men den røde løber er stadig rullet ud for de sociale selskaber i det lovforslag, regeringen her er kommet med.

Det er aldeles afgørende for byggeriets omkostningsniveau, at vi i højere grad får risikovillig kapital ind i byggeriet. De sociale selskaber ejer ikke en jante selv; de finder alle pengene på byggepladsen, idet de kan låne op til en lånegrænse på 94 pct., og de 6 pct. finder de hos lejerne. De har ingen som helst risiko. Det ærede medlem hr. Carl P. Jensen var inde på, at det private byggeri var et spekulationsbyggeri, medens det sociale byggeri ingen spekulationsinteresse havde. Nej, men det har heller ingen risiko, og det er i virkeligheden afgørende. Hvis man kun risikerer lejernes penge og statens penge, er man ikke så interesseret i byggeriets omkostninger, som hvis man risikerer sine egne penge.

Dernæst ved jeg, at man anfører, at i de sociale boligselskaber går de prioritetsafdrag, der betales, ind i en byggefond, som kan bruges dels til forbedring af de pågældende boliger, dels til udlånsvirksomhed til andet nybyggeri, og nogle har opridset det perspektiv, at byggeriet på den måde skulle kunne blive selvfinansierende. Det er et fata morgana, for i det hele taget må man sige, at der er ikke andre penge i denne byggefond end statens. Det er rigtigt, som den højtrædede boligminister anførte i sin fremsættelsestale, at de sociale boligselskaber har haft mulighed for at prioritere nogle beløb hjem på ældre byggeri. Men det er jo også statens penge; det er i virkeligheden en følge af pengeforringelsen, en følge af forringelsen af værdien af statens indskud og lån i dette byggeri. I øvrigt er jeg naturligvis enig i, at man ordner det på den måde, som det er foreslået: at staten kan

[Paahøi.]

rykke med sit nuværende lån i disse selskaber, så der herigennem kan tilvejebringes nye muligheder for socialt boligbyggeri, uden at staten direkte udlåner penge dertil.

Det foreslås endvidere, at staten skal kunne gå ind med lån til lejeres overtagelse af boliger på andelsbasis. Jeg tror ikke, det er nødvendigt, at staten impliceres i dette. Jeg tror, det kan ordnes på privat basis; men det kan vi se på i udvalget.

Endvidere åbnes der ved lovforslaget mulighed for at give istandsættelseslån. Dertil vil jeg sige, at den adgang, der er i den nugældende lov til lån til istandsættelsesarbejder, moderniseringer og sådant, praktisk talt ikke udnyttes. Jeg tror, det kun er omkring ½ mill. kr. om året, der udlånes til dette formål. Jeg tror bestemt, at lånebehovet med henblik på moderniseringer af lejligheder i meget vidt omfang eller formentlig fuldt ud kan tilfredsstilles ad private lånekanaler, således at staten ikke behøver at gå ind i det.

Fra oppositionens side lægger vi megen vægt på, at vi i fremtiden får et bedre forhold mellem langtidsopsparing og boligbyggeri. Vi har derfor udarbejdet et lovforslag, som i løbet af kort tid vil blive fremsat i tinget, et forslag, som i øvrigt bygger på en tanke, som daværende indenrigs- og boligminister Aksel Møller fremsatte i et folketingsudvalg. Forslaget, som i sin tid blev udarbejdet af boligministeriet efter forhandling med finansministeriet, går ud på, at man skulle kunne afskrive 1 pct. om året af ejendommens opførelsesomkostninger i de første 10 år. Det sociale boligbyggeri er jo skattefrit, mens den private byggherre har en skattebyrde, som er særlig tyngende i de første år, hvor hele ejendommens overskud går med til at betale prioritetsafdrag. Byggeriet lider af en følelig mangel på likviditet. Der er ingen penge til at betale skatter med. Det vil være en væsentlig hjælp både for det forretningsmæssige byggeri og for parcelhusbyggeriet, hvis man

kan indrømme en sådan afskrivningsret. Det forretningsmæssige boligbyggeri har jo en særlig udlejningsrisiko, så længe restriktionerne ikke er afviklet, idet det skal konkurrere med den lave leje i den gamle boligmasse og med det statsstøttede, skattefrie sociale byggeri. Forslaget vil også kunne begrænse bygherrens risiko ved de høje anskaffelsessummer i en overgangstid, indtil byggeriets omkostningsniveau er blevet mere normaliseret.

De skattemæssige konsekvenser vil så i øvrigt blive, at hvis man har opført en ejendom med salg for øje eller som led i sin næring, bliver man indkomstbeskattet af den fortjeneste, man indvinder ved senere salg, derunder også de stedfundne afskrivninger. Hvis man derimod opfører et hus til bolig for sig selv, vil man ikke senere blive beskattet af den fortjeneste, man har opnået. Det er min tro, at også folk med jævne indkomster, som selv ordner deres boligproblem ved at bygge eget hus eller købe et nybygget hus, derved vil kunne få en betydelig hjælp i de første år, hvor prioritetsafdragene er store, idet man skærer toppen af deres skattepligtige indkomst. Jeg tror, en sådan afskrivningsordning vil virke konsoliderende og animerende på det private boligbyggeri, og det lægger vi fra vor side megen vægt på.

Må jeg til slut sige, at vi fra vor side er villige til at gå ind i en forhandling om disse lovforslag. Boligskatten må væk, men alle de andre ting kan vi tale om. Jeg erkender, at et så kompliceret og omfattende lovværk som dette, der berører store befolkningsgrupper, bedst egner sig til gennemførelse på bredt grundlag. Vi vil også fra vor side være villige til at gå ind i en forhandling om disse forslag under forudsætning af, at der vises forhandlingsvilje fra anden side.

Den højtærede økonomiminister bruger så meget talen om samarbejde, samarbejde over partiskellene, om det samarbejdende folkestyre og den slags smuktklingende udtalelser hentet fra det almindelige åndelige

[Paahol.]

fælleseje. Jeg ved ikke, hvor megen realitet der er i det, om det er et krav, han stiller til andre, eller om det er et krav, han selv vil efterleve; men det vil jo vise sig i udvalget.

Thestrup: Mit parti mener ikke, at de forslag, vi her behandler — forslag til lov om leje, forslag til lov om boligbyggeri, forslag til lov om ekstraordinær grundskyld og ejendomsskyld til kommunen, forslag til lov om ændring af lov om kommunale ejendomsskatter m. v. og forslag til lov om ændring af folkeforsikringsloven — indeholder en sådan afvikling af restriktionerne på boligmarkedet og statsfinansieringen af boligbyggeriet, som udviklingen og vor økonomiske situation muliggør, og som efter vor opfattelse ville være den bedste vej frem til et boligmarked, hvor en tilstrækkelig boligreserve sikrer et rimeligt huslejeniveau.

Da imidlertid de fremsatte lovforslag på adskillige områder indeholder tanker, hvis realisation mit parti anser for velegnet for at nå det stillede mål, og da vi betragter boligområdet som et så vigtigt område i vort samfund, at afgørende lovændringer nødtigt skulle ske, uden at et overvejende flertal i befolkningen står bag dem, anser vi en forhandling med den høje regering og med de partier, der støtter den, om de stillede forslag for meget påkrævet.

Selv om jeg vel ser, at den højtærede boligminister ikke har sluttet sin fremsættelsestale med en opfordring til forhandling, og selv om jeg såre vel forstår de partipolitiske vanskeligheder, der inden for regeringen og dens partier har været ved at nå frem til de her fremsatte forslag, og den vanskelighed, regeringen følgelig vil have ved at gå ind på ændringer deri, i alt fald ændringer af betydning, er det dog min opfattelse, at vi må kunne få en saglig udvalgsbehandling og en rimelig hensyntagen til velbegrundede indvendinger.

Den højtærede boligminister har i sin fremsættelsestale gjort rede for de følger, som vedtagelsen af huslejestoppet ved den anden verdenskrigs udbrud og fastholdelsen af det næsten lige til nu har fået for vort lands bolig- og byggeforhold.

I mit parti har vi meget tidligt erkendt

huslejestoppets uheldige følger og gang på gang påvist, at tanken om at fastholde huslejeniveauer, der tilhørte en svunden tid, var en umulighed, men man har ikke villet høre på os. Indtil loven af 1951 var der hos socialdemokratiet tanker om at gennemføre en virkelig socialisering af boligmarkedet med nævn og boligministerium som de egentlig bestemmende i udlejningsejendommene og med alt byggeri koncentreret i de sociale boligselskabers hånd. Efter loven af 1951 måtte tanken om at socialisere de gamle ejendomme vist siges at være opgivet, og man koncentrerede sig i stedet for om at erobre nybyggeriet for de sociale selskaber og vedblivende holde lejen nede i den gamle boligmasse. De økonomiske forhold, som vort land kom ind i i 1954, og som i ikke ringe grad skyldtes socialdemokratiets fejlagtige boligpolitik, tvang endelig til i lovene af 1955 at give lejeforhøjelser i den gamle boligmasse og til at begrænse de sociale selskabers kostbare byggeri. Efter lovene af 1955 var det i virkeligheden klart, at vi gik fremad mod en frigørelse fra huslejestoppet og en ligestilling af socialt og privat byggeri, der åbnede muligheder for en konkurrence til gavn for vort samfunds forsyning med boliger, og som fritog staten for de uhyre finansieringsbyrder over for boligbyggeriet, som den tidligere havde haft. De heldige virkninger af 1955-lovene vil ingen, der ærligt vil bedømme situationen, benægte.

Den lovgivning, vi nu står over for, bør derfor efter min mening sigte frem mod frigørelse fra huslejestoppet som sit første mål og mod frigørelse fra statsfinansieringen og ligestillingen af det private og det sociale boligbyggeri som sit andet mål. Med disse to mål som grundlag vil mit parti gerne være med til en moderne boligpolitik, der som yderligere mål sætter sig at komme bort fra de overbefolkede lejligheder og fra de saneringsmodne lejligheder og at skabe bedre, sundere og smukkere forhold at bo under, end vi i almindelighed har nu. Men hvis en sådan politik skal lykkes, må grundlaget være i orden, bolig mangelen må afskaffes. Dette må være vort første mål, mod hvilket vore bestræbelser først og fremmest rettes, selv om vi vel kan begynde allerede nu at arbejde på de andre.

De bestemmelser i de foreliggende lovfor-

[Thestrup.]

slag, der sigter frem mod de af mit parti opstillede mål, er:

1) De muligheder, der er åbnet for de mindre kommuner for at blive fri for huslejestoppet.

2) Forhøjelsen af huslejen i den del af boligområdet, der ikke bliver fri for huslejestoppet, med det formål at afskaffe de forskellige huslejeniveauer.

3) Den fortsatte afvikling af statsfinansieringen af boligbyggeriet.

4) En ændring af den hjælp, der skal ydes, fra tilskud til lejlighederne til hjælp til familierne af sociale grunde, altså fra m²-tilskud til børnetilskud.

5) Ophævelsen af det såkaldte stavnsbånd, bestemmelsen om, at man skal have boet en vis tid i kommunen, inden man bliver berettiget til at få en lejlighed.

De principper, der går igennem disse bestemmelser, er de samme, som vi — jeg kan tilføje ganske i overensstemmelse med, hvad det ærede medlem hr. Paabøl sagde — som venstre og vi sammen har lagt til grund for vor boligpolitik, og vel kan der i udformningen være noget, vi ville have formuleret anderledes, hvis det havde været os, der skulle have affattet forslagene, men i det store og hele ville vi have fulgt de samme veje. Vi ville også have ladet kommunalbestyrelserne få et afgørende ord at sige med hensyn til, om huslejestoppet i kommunen skulle hæves eller ej. Vi ville også have indført en grænse med hensyn til kommunernes indbyggertal, neden for hvilken der i kommunalbestyrelsen måtte et kvalificeret flertal til for at hindre huslejestoppets ophævelse, og oven for hvilken et kvalificeret flertal i kommunalbestyrelsen kunne gennemføre det. Vi ville også have ladet lejeforhøjelsen ske gradvis og ligeledes gradvis afviklet statsudlånene til boligbyggeriet. Men — for der er et men — medens vi kan godkende principperne i de bestemmelser, jeg har nævnt, er der i de fremsatte lovforslag til disse bestemmelser kædet andre bestemmelser, der enten forringer dem eller endog direkte modvirker dem; ja, der er bestemmelser, der griber tilbage og søger at etablere tilstande, som udviklingen har forladt, og som jeg har forstået den højtærede minister selv erkender vi må bort fra.

Jeg skal nævne nogle eksempler.

Over for hovedreglen om, at mindre kommuner kan frigøre fra huslejestoppet, når kommunalbestyrelsen går ind derfor, står reglen i lejlovsforslagets § 64 om, at opsigelsesforbuddet ikke følger huslejestoppet, og at lejeforhøjelse ikke kan foretages i disse kommuner fra ejerens side før efter udgangen af marts 1961. Det vil altså sige, at selv om det hedder, at huslejestoppet ophæves i disse kommuner, så kan ejeren hverken forhøje huslejen eller opsigse lejeren. De steder, hvor frihed skulle indføres, bliver stillingen altså i alt fald en tid endnu mere bundet, end den er i forvejen.

Over for den almindelige regel om at tilstræbe afskaffelsen af de mange huslejeniveauer, således at vi kunne nå til kun at have ét huslejeniveau, der genskaber ombygningsmuligheder og dermed en bedre udnyttelse af boligmassen, står reglen om indførelse af den ekstraordinære grundskyld, der virker modsat udligning, idet den rammer både nye og gamle lejligheder og både udlejningsejendomme og andre ejendomme. På samme måde modvirker bestemmelsen om at give børnetilskud i de gamle lejligheder udligning.

Over for den almindelige hovedregel om fortsat afvikling af statsfinansieringen står reglerne om de store udlansprocenter, hvortil man går op, når det drejer sig om socialt byggeri, noget, der efter min mening vil modvirke den billiggørelse af byggeriet, som er et af formålene med at søge byggeriets finansiering ført over fra offentlig til privat basis.

Over for hovedreglen om, at understøttelse til lejlighederne skal afløses af understøttelse til personer, står reglerne i boliglovsforslagets kapitel I om ydelse af m²-tilskud også i det nye byggeri, og over for hovedreglen om afløsning af stavnsbåndet står reglerne i lejlovsforslagets kapitel XX, der på en række områder opretholder boligansvningen og derved forringer boligreglen.

Jeg tror derfor ikke, at det er for meget sagt, at der til de gode og nyttige hovedregler, der søges gennemført, er kædet bestemmelser, der forringer eller endog modvirker dem.

Der er imidlertid også tilfælde, hvor lovforslagene søger at genindføre tilstande, der er forladt af udviklingen. Jeg vil her nævne

[Thestrup.]

lejelovsforlaget § 112, der bestemmer, at ombygning, hvis den medfører en lejestigning på over 25 pct., ikke må ske, medmindre huslejenævnet tillader det. Bevares — jeg ser da nok, at selvfølgelig skal en ejer ikke kunne ombygge en gammel, saneringsmoden rønne i et saneringskvarter og derved foranledige stigende udgifter for det offentlige den dag, saneringen kommer; men hvis ikke bestemmelsen skal virke som en urimelighed og uretfærdighed af allervørste art, noget, man vel kan tåle i en krigs- og krisetid, men som er utåleligt under normale forhold, så må der dog en bestemmelse til om, hvordan ejeren kan komme af med sådan en ejendom, som giver underskud, d. v. s. der må åbnes ham en mulighed for at forlange ejendommen eksproprieret af det offentlige, når det offentlige forbyder ham at gøre den rentabel. Vi skulle dog bort fra, at man under normale forhold fratager ejeren alle rettighederne, men fortsat lader pligterne påhvile ham.

Som et eksempel på denne — ja, undskyld udtrykket — reaktionære tendens i forslagene vil jeg også gerne nævne den øgede myndighed, man giver huslejenævnene. Jeg kan nævne lejelovsforlagets § 116, stk. 2, om, at huslejenævnene skal kunne bestemme, at lejerens i ejendomme, hvor ejeren ikke opfylder den ham af nævnet pålagte vedligeholdelsespligt, skal have afslag i lejen. Denne bestemmelse synes mig at være alt for vidtgående. Også bestemmelsen om, at huslejenævnene i de kommuner, hvor i henhold til forlagets § 106 huslejestoppet ophæves fra 1961, i den mellemliggende tid skal kunne bestemme med absolut myndighed over, hvorvidt der skal ske forhøjelse eller ej, er en udvidelse af nævnets område. Jeg har ikke noget at indvende mod huslejenævnene, men det er vel meningen, at de med tiden skal bortfalde, og så er det unægtelig ejendommeligt, at man udvider deres beføjelser. Det er at gå tilbage til tidligere tilstande.

Må jeg endelig som et punkt, der også synes mig at være et brud på linjen frem mod større frihed, nævne, at de frivillige overenskomster, der dog tidligere havde et vist spillerum, nu efter § 109, stk. 2, synes helt at skulle forsvinde. Jeg tror ikke, at

det er nogen fornuftig foranstaltning. Der er dog ingen grund til at mene, at ejer og lejer aldrig har fælles interesser, og at det er nødvendigt, at det offentlige ustandselig skal blandes ind i deres forhold. Det er unødvendigt regereri. De nugældende regler indeholder tilstrækkelig beskyttelse for lejerne på dette punkt, idet overenskomsten jo kun er gyldig, hvis lejerens skriftligt er blevet gjort bekendt med, at han ingen pligt har til at indgå på denne.

Mere beklageligt fra vort synspunkt, end at de opstillede principper fraviges og modarbejdes, er det dog, at lovforslagene på nogle områder knæsætter principper, som vi er absolut imod.

Jeg vil her som det første eksempel nævne den mangel på respekt for ejendomsretten til fast ejendom, der formelig lyser ud af forslagene. Der er ikke gjort noget for at sikre ejerne dækning for de forøgede driftsudgifter vedrørende ejendommene, og ved skatteforslagene indskydes en fortrinsprioritet på 2 800 mill. kr. i de faste ejendomme. Det har hidtil i vort land været således, at besiddelse af fast ejendom gav ejeren et vist værn mod inflation. Efter min opfattelse har dette i høj grad bidraget til at stabilisere det økonomiske liv og forøge interessen for erhvervelse af fast ejendom og derigennem givet et af de vigtigste incitamentter til opsparing. Betragter man byggeriets forhold, må man dog vist også erkende, at en væsentlig grund både for private og selskaber til at bygge ejendomme er at sikre sig mod inflationens værdiforringelse. Det er, som om regeringen med forslagene her ligefrem vil sige, at nu skal hverken private eller selskaber mere have nogen adgang til at sikre sig på denne måde. Nu vil man gennem grundskyld sørge for, at samfundet tager ikke blot den egentlige samfundsskabte værdistigning, men også den værdifasthed, som ejendomsret til fast ejendom hidtil har givet.

Vi har tidligere her i tinget diskuteret dette spørgsmål, og jeg erindrer, at den højtærede finansminister gav udtryk for den opfattelse, at ejeren af fast ejendom ikke har krav på større sikkerhed mod pengeforringelse end ejeren af obligationer eller bankkonti, og det er jo dette princip, der ligger bag grundskyldstanken, således som

[Thestrup.]

den er udformet her i landet. Dette princip er efter min opfattelse et forkert princip, der placerer hele den økonomiske magt i samfundet i de politiske magthaveres hånd uden at tage hensyn til det enkelte menneskes indsats og uden at give den enkelte mulighed for dog en vis økonomisk frihed og sikkerhed. Jeg frygter for, at indførelsen af dette princip i vor lovgivning vil give vort økonomiske liv usikkerhed. Det er jo realkreditens grundlag, der angribes.

I ganske særlig grad knæsettes dette princip om, at der ingen sikkerhed skal være i at eje fast ejendom, af det besynderlige grundskyldsforslag. Det ærede medlem hr. Thorkil Kristensen har i Dagens Nyheder for den 20. ds. skrevet en kronik, der efter min mening indeholder en meget værdifuld bedømmelse af, hvad meningen er med denne ekstra skat på fast ejendom, og jeg vil da også gerne spørge den høje regering, om den har truffet sin bestemmelse om beskatningen af fast ejendom allerede nu. Er det meningen, at man vil ophæve den ulighed, der er i beskatningen på land og i by, ved at hæve ejendomsbeskatningen i byen i stedet for, således som venstre og mit parti er gået ind for, ved at lette og omlægge amtsbeskatningen?

Jeg vil gerne gøre følgende betragtninger gældende over for det fremsatte grundskyldsforslag:

1) Tror man, at mennesker, fordi de bor i eget hus, altid er således stillet, at det ikke for dem spiller nogen rolle, om de skal give 7 promille mere i grundskyld og 7 promille mere i ejendomsskyld?

2) Er der nogen rimelighed i, at man for at ordne forholdet mellem udlejer og lejer, et forhold, som vi politikere i årevis har forkludret, lægger en skat på mennesker, der hverken er udlejere eller lejere, men som har købt eller bygget deres eget hus og ikke har indtægter af nogen art ved udlejning? Hvorfor skal dog disse mennesker straffes for andres fejl?

3) Tror man virkelig, at man vedblivende kan lægge den ene skat og afgift efter den anden på fast ejendom og alligevel forvente, at folk skal stræbe efter at blive ejere af fast ejendom og spare op for at blive ejere af fast ejendom, eller tror man, at man kan

få realkreditten til at forøge udlånet i fast ejendom, samtidig med at man gang på gang forringer dens sikkerhed ved at indskyde fortrinsprioriteter?

Jeg forstår ikke socialdemokratiets politik på dette punkt. Hvorfor har man dog så meget imod, at folk ejer deres eget hus? Den tid er dog for længst forbi, da arbejderne var besiddelsesløse proletarer. I dag er det jo i vidt omfang således, at det er de samme vælgergrupper, som socialdemokratiet og de såkaldte borgerlige partier henvender sig til, og jeg vil tro, at særdeles mange inden for disse vælgergrupper ejer deres eget hus. Kan vi dog ikke blive enige om i alt fald ikke at lægge yderligere byrder på dem, og jeg tilføjer: ikke lægge yderligere byrder på dem uden rimelig grund?

Jeg håber, at vi kan tale om dette vigtige punkt, og at socialdemokratiet og det radikale venstre ikke har lænket sig så stærkt sammen med retsforbundet om denne ulyksalige grundskyld, at en forhandling om at finde andre og mere fornuftige veje er udelukket. Jeg kan sige, at mit parti hellere ser, at stigningen i huslejen nedsættes med de 7 pct., som grundskylden andrager, end det ser denne grundskyld, der ikke virker udlignende på huslejeniveauerne, gennemført.

Det ærede medlem hr. Poul Møller har i Dagens Nyheder for i går anstillet en betragtning, der forudsætter en lejeforhøjelse af samme omfang som den, regeringen har foreslået, men uden forhøjelse af ejendoms-skatter. I så fald ville efter det ærede medlems mening halvdelen af lejeforhøjelsen havne hos stat og kommune. Jeg anmoder om tilladelse til at citere af det ærede medlems artikel i Dagens Nyheder:

„Dette synspunkt bør fremhæves, fordi det for så vidt praktisk talt helt vil tilfredsstille de fiskale hensyn, som muligvis ligger bag de fremsatte forslag. Tænkte man sig f. eks., at lejeforhøjelser i alt kom til at andrage ca. 350 mill. kr., hvoraf godt 100 mill. kr. anvendes til fradragsberettigede vedligeholdelsesudgifter, så ville udskrivningsgrundlaget altså stige med ca. 250 mill. kr., hvilket formentlig ville indbringe de offentlige kasser mindst 100 mill. kr. i indkomstskat og omkring 25-30 mill. kr. i formueskat.

[Thestrup.]

Disse 125-130 mill. kr. kunne da være anvendt til skattelettelse, som delvis ophævede huslejeforhøjelserne.“

I det udvalg, der nu bliver nedsat, vil jeg anmode om at få undersøgt, hvilke skattelettelser der kan blive mulige, hvis man ikke går vejen om ad de ekstraordinære ejendomsskatter. Jeg beder også om, at det i udvalget nærmere må blive undersøgt, hvorledes de foreslåede skatter virker på enfamiliehusene. Berlingske Tidende for den 25. ds. har nogle eksempler på den foreslåede beskatnings virkning: for en lille villa til 60 000 kr. i ejendomsskyld en ekstrabeskatning på 378 kr., svarende til en lejestigning på 18 pct., for en noget større villa til 82 000 kr. i ejendomsskyld en ekstrabeskatning på 602 kr., svarende til en stigning i lejen på 21 pct., og for en stor villa til 120 000 kr. i ejendomsskyld en ekstrabeskatning på 1 036 kr., svarende til en lejestigning på 25 pct. Hvis disse beregninger er rigtige, tør jeg nok sige, at man her når frem til at give chokvirkninger, men der er bare det kedelige ved det, at det er de forkerte, der får choket — det er de ganske uskyldige husejere, der hverken er udlejere eller lejere.

Jeg skal vende mig bort fra skatterne til et andet punkt i forslagene, hvor jeg mener at ejernes berettigede interesser ikke er tilgodeset. Jeg tænker på reglen i lejelovsforslagets § 115, stk. 2, og samme forslags § 67, stk. 2. Disse to bestemmelser indeholder regler om, at det, der af lejen skal hensættes til invendig vedligeholdelse og til udvendig vedligeholdelse, skal beregnes af den til enhver tid gældende husleje, medens de beløb, som ejeren får ind hertil, skal beregnes af 1939-lejen.

Jeg er for så vidt af samme mening som forslagsstilleren, at det ville være rart, om man ikke behøvede, hver gang man skal udregne et beløb, at gå helt tilbage til 1939-lejen, men jeg er bange for, at der er så stor forskel på 1939-lejen og den nuværende leje i en række tilfælde — navnlig hvor der er sket forbedringer — at ejeren ved den foreslåede beregningsmåde kommer til at afgive mere, end han får ind, ikke blot til de nævnte to vedligeholdelsesformer, men i det hele taget i lejeforhøjelse. Jeg har set nogle eksempler på sådanne bereg-

ninger, og de førte til helt urimelige resultater. Jeg vil gerne have dette forhold nærmere undersøgt i udvalget.

Jeg har erklæret mig enig med den højtæredede boligminister i det rigtige i at erstatte m²-tilskuddet med børnetilskud. Men jeg vil gerne stille det spørgsmål: hvor vidt fører de børnetilskud og de andre tilskud, der er foreslået i boligloven? Fører de ikke så vidt, at en del af de familier, der skal have tilskuddene, i virkeligheden selv kommer til at betale dem i skatter? Går de ikke så vidt, at der er en del, der kommer til at betale tilskuddene til sig selv? Jeg ser, at man igen bygger på sygekassegrænsen som noget afgørende i boligforslaget. Jeg havde troet, at man ikke ville bygge på denne grænse, uden hvor det drejede sig om lovgivning, der direkte vedrørte sygekassevæsenet eller lignende forhold. Så vidt jeg ved, opfylder 88 pct. af befolkningen det krav at ligge inden for sygekassegrænsen. Er det dog ikke at gå ret vidt at anvende denne grænse?

Efter at jeg har skrevet min tale, har det ærede medlem hr. Poul Møller i Dagens Nyheder for den 26. ds. fremsat nogle betragtninger og er deri kommet med nogle oplysninger om disse børnebidrag, der unægtelig synes at nødvendiggøre en nærmere undersøgelse. Jeg må gå ud fra som givet, at det må bero på en fejltagelse, såfremt forholdet virkelig skulle være det, at forslaget åbner visse befolkningsgrupper adgang til helt at få dækket lejeforhøjelsen ved tilskud fra det offentlige, for slet ikke at tale om ligefrem at give dem større tilskud i anledning af lejeforhøjelsen, end selve lejeforhøjelsen andrager.

Jeg skal erkende, at det er svært at få blot nogenlunde overblik over enkelthederne i forslagene, og at der meget vel kan være punkter, hvor også jeg har misforstået forslagene.

Men endnu sværere er det blot nogenlunde sikkert at beregne, hvad virkningerne af disse forslag vil være, ikke mindst hvad virkningerne for byggeriet vil være. Finanstidende for den 24. ds. indeholder en særdeles interessant artikel: „Boligstøttelew med øget statskontrol“, hvori der rejses tvivl om, at det vil blive muligt på de af ministeren forudsatte måder at skaffe tilstrækkelig prioritering til privat byggeri,

[Thestrup.]

i alt fald til det private byggeri, der ikke er parcelhusbyggeri. Også jeg nærer tvivl om, at de tredjeprioritetsinstitutter, som omhandles i boliglovsforslagets kapitel II, og som bliver de institutioner, der skal klare finansieringen af det private byggeri ud over kredit- og hypotekforeningslånene, under de forhold, der etableres ved disse love, bliver i stand til at løse denne opgave.

Jeg går ud fra, at vi i udvalget får en nærmere redegørelse for, hvad meningen er med reglen i boliglovsforslagets § 3 om, at finansministeren ved køb og salg af obligationer skal sikre stabile finansieringsforhold. Bestemmelsen har været omtalt under åbningsdebatten, bl. a. af det ærede medlem hr. Erik Eriksen, og det ærede medlem hr. Thorkil Kristensen har skrevet om den i mandagsdebatten i Dagens Nyheder for den 20. ds. Den omhandles endvidere i den af mig tidligere nævnte artikel i Finanstidende, og i samme nummer af Finanstidende er der en særlig artikel om denne bestemmelse. Finanstidende efterlyser en forklaring i bemærkningerne til lovforslaget på relationen mellem udøvelsen af denne beføjelse og de opgaver, der påhviler Danmarks nationalbank — jeg beder om tilladelse til at citere følgende fra Finanstidende —:

„således som opgaven er formuleret, vil finansministerens bevæggrund ikke nødvendigvis være sammenfaldende med nationalbankens, og dette vil muligvis fremover betyde, at finansministerens og nationalbankens dispositioner oftere bliver indbyrdes modstridende.“

Der er i boliglovsforslagets § 4, stk. 3, en bestemmelse om, at ministeren som vilkår for at meddele godkendelse af et tredjeprioritetsinstitut kan forlange, at staten bliver repræsenteret i instituttets bestyrelse. Jeg tror ikke, at dette forslag er fornuftigt. Jeg vil tro, at der er et almindeligt ønske om, at staten i så høj grad som muligt afholder sig fra direkte indblanding i finansieringsinstitutternes, bankers, sparekassers og kreditforeningers, forhold. Når dette ønske er blevet stærkere og stærkere, er grunden den, at statens indblanding alt for ofte har været dikteret af politiske hensyn, medens disse institutioner, når de selv afgør spørgsmålet, bedømmer forholdene

sagligt og upartisk. Bankerne er jo ikke længere først og fremmest varetægere af kapitalens interesser; men ligesom sparekasser og kreditforeninger altid har haft det, således har nu også bankerne det som deres vigtigste formål at tjene det økonomiske liv i den egn, hvor de virker, og tjene det så godt og upartisk som muligt. Jeg tror, man skal være forsigtig med at lade staten gribe ind i disse forhold, ikke mindst når der skal tages stilling til byggeri, hvem der skal udføre det, og på hvilke betingelser det skal udføres.

Forslagene indeholder ikke regler om ligestilling mellem socialt og privat byggeri eller blot formindskelse af den forskel, der er mellem socialt og privat byggeri. Tværtimod uddybes denne forskel yderligere. Der bliver større forskel i m²-tilskuddene end nu, det sociale byggeri bliver eneberegtiget til statslån, bortset fra parcelhuse for mindrebedidlede, det sociale byggeri beholder den meget høje låneprocent, 94 pct. af anskaffelsessummen, og dertil kommer yderligere efter boliglovsforslagets § 20, stk. 3, en adgang til ud over dette at få statstilskud til lejligheder for den mindst bemidlede del af befolkningen. Jeg kan ikke se rettere, end at man her kommer op på lån og tilskud, der bliver så store, at de byggende selskaber ikke får den fornødne interesse i at holde udgifterne nede.

Jeg tror, at det er et meget stort spørgsmål, om man ved disse regler fremmer den billiggørelse af byggeriet, der er en betingelse for, at vi kan få bygget tilstrækkeligt. Jeg frygter for, at vi kommer til at modarbejde byggeriets billiggørelse ved i den grad, som det sker ved disse forslag, at begunstige det sociale byggeri fremfor det private. Efter min opfattelse går de begunstigelser, man har tillagt det sociale byggeri forud for det private byggeri, langt ud over, hvad de to byggearters formål berettiger til.

Må jeg som et område, hvor man fra statens side griber ind i forhold, som i øjeblikket bliver fuldt ud klaret af private pengeinstitutter, nævne bestemmelsen i boliglovsforslaget om, at man kan få statslån til installation af centralvarme, varmeisoleringsarbejder, forbedring af sanitære installationer, modernisering af køkkener m. m. Må jeg endvidere nævne, at der åbnes adgang for boligministeren til at

[Thestrup.]

give lån til lejere til køb af den ejendom, de bebor. Jeg kan ikke se, at statslån er rimeligt, endsige påkrævet til disse ting, ved hvilke man begunstiger nogle ganske enkelte lejere, medens alle andre, også alle andre lejere, må være med til at betale derfor. Det turde være rimeligere, at disse forhold blev klareret gennem privat finansiering.

Jeg skal samle, hvad jeg har sagt.

Der er i de fremsatte lovforslag en del principper, som vi kan være med til; vi kunne imidlertid ønske, at de var klarere og mere konsekvent gennemført. Men der er til gengæld i forslagene meget, som vi ikke kan være med til. Jeg nævner her først og fremmest den yderligere beskatning af fast ejendom og da navnlig grundskyldsforslaget, der efter vor opfattelse ikke blot er uretfærdigt, men også i højeste grad ufornuftigt og stridende mod et af disse loves vigtigste formål: at det private byggeri kommer til at spille en rolle.

Der er i lovforslagene en socialiserings-tendens, som vi er modstandere af.

Det er alt for vanskeligt at overskue forslagernes konsekvenser, og det er ikke blevet gjort lettere af den omstændighed, at det bebudede forslag om nedsættelse af den direkte skat til kommunerne endnu ikke er fremsat. Vi ved faktisk ikke, hvilke konsekvenser forslagene vil få for lejerne, der jo dog må siges at være part i sagen.

Det kan ikke ses, hvilke skattelettelser der bliver, hvad de kommer til at betyde, eller hvem de kommer til gode.

Endelig frygter jeg, at forslagernes virkninger vil blive, at det private byggeri, der i de senere år, blandt andet under kapitel V A-ordningen, har haft en betydelig fremvækst, vil blive hæmmet.

Idet jeg betoner, at vi under udvalgsbehandlingen vil søge at få større klarhed over de sandsynlige følger af en række af bestemmelserne i forslagene, kan jeg på mit partis vegne erklære, at vi vil gøre, hvad vi kan til, at vi om disse forslag kan få en saglig og indgående drøftelse.

Kirsten Gloerfelt-Tarp: Jeg skal begynde med at behandle lejelovsforslaget.

Gennem år og dag har det fra stadig voksende kredse været erkendt, at forskellen

i lejen i gammelt og nyt byggeri havde meget uheldige konsekvenser og medførte en urimelig forskelsbehandling af befolkningen, en forskelsbehandling, der stort set navnlig gik ud over de unge.

Boligministeren har omtalt de mange uheldige konsekvenser, som jeg derfor kun kort skal opholde mig ved: 1) Vedligeholdelsestilstanden i de gamle ejendomme er blevet forringet. 2) Lejen har i det hele ikke kunnet dække de stigende driftsudgifter, og dermed har 3) grundejernes berettigede krav på en rimelig forrentning ikke kunnet opfyldes. 4) De større, gamle lejligheder er blevet dårligere udnyttet end tidligere, fordi man, selv om man bliver ene, bliver boende i en billig lejlighed fremfor at flytte til en ny mindre og dyrere; det tror jeg vi alle kender eksempler på. Endelig 5) umuligheden af at opbygge en boligreserve, altså at få bolig mangelen afskaffet, fordi det da vil blive det nye og dyrere byggeri, der ved lejeledighed vil have risikoen.

Det sidste vil jeg opholde mig lidt ved, fordi det er dette forhold, der har gjort, at staten har måttet engagere sig så meget, som tilfældet er, med lån og støtte til boligbyggeriet. Kredit- og hypotekforeninger har under de forhold forståeligt nok været forsigtige med långivningen i det nye byggeri. At de efter min mening har været overforsigtige, er en anden sag. Man må have lov at regne med, at de, når forskellen mellem huslejeniveauerne formindskes, ret hurtigt vil være villige til at gå højere op med belåningen. Privat kapital har i det hele under de givne forhold hidtil været tilbageholdende med at engagere sig i byggeri.

Ikke alene statens långivning, men også støtten til nedbringelse af huslejen i nybyggeriet har været sammenhængende med de forskellige huslejeniveauer. Vil man en ændring her, er forudsætningen, at man griber om nældens rod og tillader en ret kraftig forhøjelse af huslejen i de gamle lejligheder.

Vi må erkende, at de forhøjelser, folketinget tidligere har tilladt, har været utilstrækkelige, og at prisudviklingen hver gang tilmed har gjort dem mindre betydningsfulde end tilsigtet. Man hører ofte sagt, at en udligning skulle være foretaget for længe

[Kirsten Gloerfelt-Tarp.]

siden, så havde den været meget lettere at foretage, og så havde hele boligsituationen set bedre ud, hvilket også ville gavne bevægeligheden på arbejdsmarkedet. Det er rigtigt. En vis undskyldning har man dog i, at udviklingen indtil 1950 gav tro på, at det, der var 1946-lovens mål, at holde lejen nede i nærheden af førkrigslejens niveau, i det store og hele kunne nås. Men da Koreakrigen kom med de kolossale prisstigninger, ikke mindst for byggeriet, blev huslejeudligningen et stort og meget vanskeligt spørgsmål.

Det nytter imidlertid ikke at se tilbage; det gælder om at se situationen, som den er i dag, og så handle. Jeg kan dog ikke afholde mig fra en bemærkning. Jeg hørte for lidt siden, at den konservative ordfører, det ærede medlem hr. Thestrup, udtalte — jeg beder om tilladelse til at citere —:

„I mit parti har vi meget tidligt erkendt huslejestoppets uheldige følger og gang på gang påvist, at tanken om at fastholde huslejeniveauer, der tilhørte en svunden tid, var en umulighed, men man har ikke villet høre på os.“

Jeg må tilstå, at jeg forstår ikke helt, hvad det ærede medlem hentyder til, og jeg kan ikke afholde mig fra at sige, at da vi havde en venstre-konservativ regering, en regering Erik Eriksen med en konservativ boligminister, kom der intet initiativ til en udligning. Boligministeren foretog et lille-bitte tilløb, men han trak sig omgående forskrækket tilbage. Men ét er dog opnået: jeg tror, at der i befolkningen i dag er en ret almen forståelse for nødvendigheden af en større udligning, selv om visse mindre lejerkrædse fortsat mener, at deres begunstigede stilling skal opretholdes.

Men hvorfor nu ikke frigive lejen helt, hører man ofte sige. Simpelt hen fordi der mange steder i landet endnu er bolig-mangel. Konsekvensen af en fuld frigivelse er uoverskuelig. I ikke ringe omfang vil lejen utvivlsomt i første omgang blive tvunget langt op over, hvad den, når bolig-

mangelen er ophørt, vil kunne bære, og det vil have ulykkelige følger for mange mindre velstillede medborgere.

Med hensyn til de fremsatte lovforslag hilser jeg med tilfredshed, at lejen frigives i de mindre kommuner med indtil 3 000 indbyggere — medmindre kommunalbestyrelsen bestemmer noget andet — da der erfaringsmæssigt ikke er boligmangel dér, og ligeledes, at der er adgang til frigivelse i kommuner med op til 20 000 indbyggere. Det tror jeg også, alle de tidligere talere er enige med mig i.

Man kan imidlertid spørge, om forhøjelsen af lejen i det gamle byggeri med indtil 30 pct. af 1939-lejen i byer og købstæder i løbet af 2 år er tilstrækkelig til en fuld udligning. Det er det næppe i alle tilfælde. Der vil utvivlsomt være lejligheder, relativt moderne lejligheder, således mange af dem, der er bygget i 1930'erne, der ville kunne tåle en større forhøjelse. Men den gamle boligmasse er så uensartet med hensyn til kvalitet og leje i forhold dertil, at man, når man skal tillade ensartede forhøjelser, må udvise en vis forsigtighed. Uoverkommelig administration med mange gnidninger ville det afstedkomme, hvis man skulle tillade forskellige lejeforhøjelser for de forskellige lejligheder. Man må derfor slå sig til tåls med generelle lejeforhøjelser og holde sig i underkanten af, hvad man skønner de gamle lejligheder i det lange løb kan bære af forhøjelser. Ellers ville man på grund af den stadig eksisterende bolig-mangel risikere, at lejen for mange lejligheders vedkommende kom for højt op, og ingen er i dag i stand til nøjagtigt at bedømme, hvorledes befolkningens vurdering af nye og gamle lejligheder vil være, når lejen bliver fri. Personlig tror jeg, at en stadig stærkt voksende del af befolkningen vil foretrække en moderne, mindre lejlighed med de lettelser, dette indebærer for husførelsen, og derfor tror jeg ikke, at man generelt tør tillade en større stigning end de foreslåede 30 pct., hvad jeg forstår at de foregående ordførere, også venstres og de konservatives, er enige i.

[Kirsten Gloerfelt-Tarp.]

Jeg vender mig nu til spørgsmålet om, hvor meget af lejeforhøjelsen grundejerne med rimelighed kan have krav på, og hvad lejerne har krav på, når de skal betale en højere leje. Grundejeres og lejeres interesser er sammenfaldende med hensyn til kravet om en bedre vedligeholdelse. I 1955 fik vi bestemmelsen om hensættelse af en vis del af lejen på en særlig konto til indre vedligeholdelse, og jeg tror, at de fleste er enige om, at denne ordning har hindret mange gnidninger mellem udlejere og lejere og i det hele og store har virket tilfredsstillende. Derfor lægger jeg megen vægt på den udvidelse af den gældende ordning, der er foreslået, hvorved der vil kunne henlægges mere til indre vedligeholdelse end tidligere og tillige foretages henlæggelser til ydre vedligeholdelse, alt under forudsætning af, at ejeren ønsker at forhøje lejen, og det tror jeg nok at han normalt vil gøre. Jeg forstår, at de ærede medlemmer hr. Thestrup og hr. Paabøl er enige i, at der skal henlægges mere til ydre og indre vedligeholdelse, men at de ikke helt kan tiltræde beregningsgrundlaget, og det er vel rimeligt, at vi ser nærmere på det i et kommende udvalg.

Grundejerne har endvidere et berettiget krav på at få dækning for stigningen i driftsudgifterne i almindelighed og opnå en rimelig forrentning af deres kapital. Dette synspunkt er tilgodeset i lovforslaget. Jeg har set, at det fra forskellig side er anført, at grundejerne vil få alt for lidt ved de foreslåede forhøjelser, idet grundejerne kun vil få i alt højst 6 pct. af 1939-lejen. Denne argumentation ser ganske bort fra de 5 + 5 pct.s tilladte forhøjelser til vedligeholdelse af ejendommen; det må dog være grundejerens interesse, hans økonomiske interesse, at hans ejendom kommer i en bedre vedligeholdelsesstand. Det er således ifølge lovforslaget 16 pct. af 1939-lejen, der tilfalder grundejeren, og ikke 6 pct.; hvis han ikke mærker dette før, mærker han det i hvert tilfælde den dag, han sælger ejendommen.

Oppositionen mener, at dette er for lidt, og Grundejerforeningen har jo anmodet om at få betydelig større forhøjelse og har peget på, at en sådan forhøjelse var nødvendig, ikke alene af hensyn til vedligehol-

delsen af ejendommene, men også af hensyn til genopbygningen af ejendommene.

I anledning af at det ærede medlem hr. Poul Møller i går har skrevet en artikel i Dagens Nyheder, har jeg ikke kunnet lade være at drage nogle slutninger af nogle af hans argumenter for, at grundejerne skulle have krav på større lejeforhøjelse for at kunne genopbygge ejendommene. I hvert fald er det ganske tydeligt, at når det ærede medlem hr. Poul Møller mener, at hele lejeforhøjelsen skulle gå til grundejerne, og at der i så fald ville blive en stigning i grundejernes skattepligtige indkomst på — jeg tror, det var 250 mill. kr. årlig — så regner det ærede medlem ikke med, at den forøgede indkomst ville blive anvendt til genopbygning, sådan som grundejerne oprindeligt har angivet det. Og oppositionen stiller sig afvisende over for, at det offentlige igennem en forhøjelse af ejendomsbeskatningen får sin del af forhøjelsen.

Jeg tror i virkeligheden, at de enkelte grundejere er ganske godt tilfredse med de fremsatte lovforslag, selv om de som grundejere må protestere imod, at de ikke får det hele. Jeg tror, de føler, at de er nådigt sluppet. Ejendomspriserne har allerede bevæget sig godt opad, siden lovforslagene er fremsat, og hvis hele forhøjelsen var gået til udlejerne, var den øjeblikkelig blevet kapitaliseret og havde givet sig udslag i ejendomsspekulationer i stort format, navnlig i hovedstaden. Jeg tror, der er stor forståelse, også hos grundejerne, af, at ejendomsskatterne er forhøjet som et led i tilpasningen af huslejeniveauerne. Jeg er derfor forbavset over, at oppositionen — medmindre den netop skal finde noget at opponere mod — fæster sig så stærkt ved det moment. Lejerne kan ikke være utilfredse med det foreslåede, idet det netop er forhøjelsen af ejendomsskatterne, der medfører, at der kan gennemføres en nedsettelse af den direkte beskatning til kommunen, som vil komme såvel lejere som ejere til gode, og at der samtidig skaffes midler til de tilskud, man må give visse lejere for at afbøde de ulemper, lejeforhøjelsen vil medføre for økonomisk svagt stillede børnerige familier, gamle og invalider.

Det ærede medlem hr. Thestrup fremhævede, at ændringerne i ejendomsbeskatningen delvis modvirker en udligning, fordi

[Kirsten Gloerfelt-Tarp.]

den foreslåede ekstraordinære grundskyld betyder en generel forhøjelse af den ordinære grundskyld og dermed også rammer det nye byggeri. Da det ærede medlem hr. Aage Fogh på mit partis vegne nærmere vil behandle ejendomsskattelovsforslagene, vil jeg over for dette blot bemærke, at ejendomme taget i brug efter 1. oktober 1948 kun får en forhøjelse af grundskylden, men ingen forhøjelse af ejendomsskylden, og forøgelsen af ejendomsskylden er absolut set betydelig større end forøgelsen af grundskylden. Og endvidere: når man i forbindelse med en forhøjelse af lejen i det ældre byggeri gennemfører en ændring af ejendomsbeskatningen, må man naturligvis tage i betragtning den eksisterende lovgivning på dette område og søge de urimelige uligheder, der måtte findes mellem de forskellige kommuner, udlignet. Derfor vedrører forhøjelsen af ejendomsskatterne ikke sognekommuner, hvor ejendomsskatterne — og også huslejen — allerede er steget. Derfor forhøjes byernes grundskyldpromiller, så at de — omend ikke helt — kommer på linje med de promiller, der svares af ejendomme i forstadskommuner. Eller med andre ord: den del af lejestigningen i byerne, som vil tilfalde det offentlige ved forhøjelsen af ejendomsskatterne, har det offentlige allerede taget af lejestigningen uden for byerne.

Jeg skal begrænse mig til yderligere kun at fremhæve enkelte punkter i lejelovsforslaget, som mit parti lægger megen vægt på, og vil da først nævne, at kontrollen med lejen i privat byggeri uden statsstøtte ophæves, og at den hidtil gældende, men så godt som ikke praktiserede lejekontrol med enkeltværelser bortfalder. Jeg tror, man må være berettiget til at mene, at forhøjelsen af lejen i det ældre byggeri vil medføre et større udbud af enkeltværelser og dermed have en gavnlig indvirkning på lejen af enkeltværelser.

Jeg mener også, det er rigtigt, at erhvervs- og forretningslejemål i de kommuner, hvor huslejestoppet opretholdes for beboelseslejemål, fortsat holdes inde under huslejestoppet, og at de ikke i denne omgang får større lejeforhøjelser procentvis, end beboelseslejlighederne får. Der er stadig her i København mangel på erhvervslokaler, ikke mindst værkstedslokaler, og jeg mener

derfor, at det er rigtigt, at man ikke har frigivet erhvervslokaler.

Der er gjort forskellige bemærkninger om modernisering af de gamle lejligheder. Jeg må sige, at jeg finder, det er en meget vigtig opgave at få gamle lejligheder gjort mere tidssvarende. Derfor bør man ikke lægge hindringer i vejen for forsvarlige ombygninger og forbedringer; men — det indrømmer det ærede medlem hr. Thestrup jo også — ikke enhver ombygning er samfundsmæssigt ønskelig, og der har været for mange uheldige eksempler på, at ejendomme, hvis opførelse er påbegyndt efter 1890, og som huslejenævnene derfor efter den gældende lovgivning ikke har kunnet skride ind imod, er blevet moderniseret for at få grundlag for at sætte lejen meget betydeligt op. Med de nu tilladte lejeforhøjelser skulle der måske være mindre anledning for grundejerne til at foretage samfundsmæssigt uforsvarlige ombygninger, men samtidig kan man ikke se bort fra, at der fortsat vil kunne findes tilfælde, hvor ombygningsudgifterne ikke står i rimeligt forhold til værdien af de lejligheder, der fremkommer efter ombygningen. Jeg er derfor enig i, at ombygninger i kommuner, hvor huslejestoppet opretholdes, bør forelægges nævnet, for så vidt ombygningen vil medføre en lejeforhøjelse, der overstiger 25 pct. af den gældende leje, men at forelæggelse ikke skal ske, når lejerne er enige i ombygningen. Jeg gør yderligere opmærksom på, at det er 25 pct. af den gældende husleje, ikke af 1939-lejen; det er altså en betydelig højere procent af 1939-lejen.

Måske kunne der efter den for nylig afsagte højesteretsdom være anledning til at se på, om den lejestigning, som grundejerne efter lejeloven er berettiget til, opfylder den samfundsmæssige interesse i, at fornuftige forbedringer foretages.

Gerne havde jeg set, at man kunne have lempet opsigelsesreglerne noget mere, men jeg må være enig med ministeren i, at hvor der stadig er boligmangel, ville det skabe alt for stor utryghed hos lejerne, hvis de, når de i øvrigt opfører sig ordentligt, kunne risikere at blive sagt op. Måske kunne der være grund til at lempe opsigelsesforbuddet over for uordentlige lejere. Der er alt for mange, forekommer det mig, berettigede klager fra lejere og ejere over, at de efter

[Kirsten Gloerfelt-Tarp.]

den gældende lovgivning ikke kan blive af med en lejer, der er til gene for andre beboere i ejendommen. Det må vi nærmere overveje i det kommende udvalg.

Jeg kan tilslutte mig, at opsigelsesforbuddet efter 2 års forløb kan ophæves af kommunalbestyrelsen i de helt små kommuner, hvor huslejerestriktionerne i øvrigt er ophævet, og at man da vender tilbage til 1937-lovens opsigelsesregler. Det er dog en begyndelse.

Hvad boliganvisningsreglerne angår, vil jeg særlig fremhæve betydningen af, at stavnsbåndet ophæves, således at kommunalbestyrelserne ikke mere kan stille krav om en vis tids ophold i kommunen, for at man kan få boligret. Jeg er også tilfreds med, at der for hovedstadsområdet er foreslået en overgangsordning på 2 år. Presset på dette område med tilflyttere og andre boligsøgende er alt for stort til, at man brat kan ophæve sådanne opholdsbestemmelser.

Den udvidede adgang til bytning af lejligheder er jeg tilfreds med. Derimod er jeg ikke tilfreds med, at der ikke er foreslået den mindste lempelse med hensyn til enlige personers boligret. Man fastholder i forslagets § 150 bestemmelserne fra 1955-loven.

Bestemmelsen om, at trykte kontraktformularer kun må anvendes, såfremt de er autoriseret af boligministeren, kan jeg fuldt ud tilslutte mig. Jeg tror, det vil være en betryggelse for mange lejere. Jeg har hørt mange sige, at de ikke kan overse alt, hvad der står i de store trykte formularer, når de skal underskrive en sådan. De er bange for at skrive under på noget, som de egentlig ikke synes det er rimeligt at påtage sig ansvaret for. Jeg tror, det vil føles som en stor betryggelse, at det bliver godkendte kontraktformularer. Mit parti ville også finde det meget ønskeligt, at der kunne opnås enighed mellem ejer- og lejerrepræsentanter om standardkontrakter.

Endelig vil jeg udtrykke min anerkendelse af den klare måde, hvorpå lejelovsforlaget er udarbejdet og opstillet, og udtrykke min tilfredshed med, at første afsnit, indeholdende de almindelige bestemmelser, i alt væsentligt følger 1937-loven. Disse bestemmelser blev fra visse sider, dengang de blev vedtaget, forkæret, men synes nu

at have vundet alles, også grundejernes, tilfredshed.

Lejelovsforlaget må ses som et skridt fremad mod frit boligmarked.

Jeg vender mig nu til lovforslaget om boligbyggeri. Som jeg tidligere har sagt, er der en nøje sammenhæng mellem leje- og byggestøttelovgivningen. En tilpasning af lejeniveauerne er nødvendig for, at statens støtte til boligbyggeriet kan nedbringes, og et stort boligbyggeri er nødvendigt for at ophæve lejerestriktionerne. Heraf følger, at der ved den øgede mulighed for at mindske afstanden mellem de forskellige huslejeniveauer, som lejelovsforlaget indeholder, er skabt forudsætninger for en ændret boligstøttelovgivning, men også her må man gå gradvis frem, fordi virkningen af ændringer i lejeloven først må slå igennem, og fordi der må gives nye finansierings-systemer tid til at blive indarbejdet.

Det centrale i lovforslaget om boligbyggeri er, at privat finansiering i stigende grad afløser statsfinansiering. Privatkapitalen har i de senere år vist større villighed til at engagere sig i byggeri.

Det ses for det første af, at kapitel V A-byggeriet, som kræver en forholdsvis stor kapitalindsats fra bygherrerens side, har fået voksende betydning. Det ses af, at den mulighed for at få driftstilskud til byggeri uden statslån, som 1955-loven indførte, er blevet udnyttet i stadig stigende grad; det ses af det voksende antal lejligheder, der i de senere år er bygget uden offentlig støtte, og det ses ligeledes af, at realkreditinstitutionerne efterhånden er gået noget opad med lånegrænsen. Denne udvikling bør udbygges, og forudsætningen for, at dette kan ske, er, at lejen i det gamle byggeri hæves som foreslået. Herved kan vi efterhånden regne med — og det er også det, lovforslaget går ud fra — at banker, sparekasser, realkreditinstitutioner og andre pengeinstitutter, herunder eventuelle nye tredjeprioritetsinstitutter, uden særlig anden stimulans kan påtage sig 75 pct. af boligbyggeriets kapitalindsats. Jeg forstår, at det er dette punkt, der er sat spørgsmålstegn ved af forskellige ordførere, men jeg vil nu indtil videre gå ud fra, at man kan regne med det. Men for at komme længere frem indføres der statsgaranti for lån fra pengeinstitutter, for lån, der ligger mellem

[Kirsten Gloerfelt-Tarp.]

de nævnte 75 pct. og de for de forskellige kategorier af boligbyggeri nugældende lånegrænser. Det vil sige, at statsgaranti træder i stedet for statslån, og at statsgaranti kommer til at omfatte en mindre del af boligbyggeriets værdi, end statslånene efter 1955-loven gjorde.

Ganske særlig føler jeg trang til at udtrykke anerkendelse af det initiativ, de forskellige sparekasser allerede har taget med hensyn til finansiering af parcelhusbyggeri til personer, der har foretaget opsparing i den pågældende sparekasse, og — efter hvad det ærede medlem hr. Paabøl oplyste — også i nogen udstrækning til personer, der ikke har foretaget opsparing. Da sparekasserne allerede har betragt det denne vej og i øvrigt har forberedt sig på en betydelig udvidelse på dette område, kan man regne med, at de hurtigt vil kunne overtage finansieringen af den væsentligste del af parcelhusbyggeriet, nemlig det tidligere kapitel V A-byggeri, og en del af byggeriet til mindrebemidlede. Lovforslaget bygger da også på, at dette vil ske; men det er sikkert for optimistisk at tro, at sparekasserne vil kunne dække alt det byggeri til mindrebemidlede, som man af samfundsmæssige grunde må mene det er berettiget at få bygget, al den stund de først og fremmest må give lån til dem, der har været i stand til at opspare.

Også bankerne forbereder sig på at tage større finansieringsopgaver op inden for boligbyggeriet; men tid må der gives til indarbejdelsen af de nye finansieringsprincipper. Derfor må der finde en gradvis nedskæring sted af statslån. Ifølge lovforslaget påbegyndes en overgang fra statslån til statsgaranti, og derved er anerkendt et princip, som jeg og mit parti er enig i, og som jeg forstår at også oppositionen er enig i, blot synes oppositionen ikke, at overgangen er brat nok.

I øvrigt ønsker jeg at fremhæve, at statslån kun kan ydes, når der ikke på anden måde kan tilvejebringes et boligbyggeri af fornødent omfang. Statsgarantien bliver med andre ord det primære, statslånsvirksomheden det subsidiære.

Jeg vender mig nu til et andet punkt, nemlig den af andre ordførere nævnte bestemmelse i § 3 i lovforslaget om bolig-

byggeri: finansministerens bemyndigelse til opkøb af obligationer. I bemærkningerne til denne § 3 fremhæves det, at det ved overgangen til det ny finansieringssystem med statsgaranti bliver afgørende, om kapitalmarkedet vil være i stand til at optage den forøgede emission, og derfor foreslås det, at finansministeren bemyndiges til at foretage opkøb og gensalg af obligationer. Denne bestemmelse er blevet stærkt kritiseret af oppositionen, ligesom også det radikale venstres politiske ordfører, det ærede medlem hr. A. C. Normann, under den politiske åbningsdebat kritiserede denne bemyndigelse, fordi man her kommer ind på nationalbankens område. Det forekommer mig, at der er noget berettiget i denne kritik. På den anden side er det rigtigt, at den nye art obligationer bør indarbejdes i obligationskøbernes bevidsthed så hurtigt som muligt, og at det derfor kan være rigtigt, at finansministeren i starten har en sådan bemyndigelse. Men det er næppe nødvendigt, at ministeren skal have denne bemyndigelse til stadighed. Derfor må det overvejes at ændre bemyndigelsen til kun at gælde en kortere overgangsperiode.

Jeg er enig i, at en fast låneramme indtil videre er påkrævet til byggeri af udpræget social karakter, til saneringsbyggeri, til forsøgsbyggeri og til byggeri i særlige områder med ekstraordinær erhvervsmæssig udvikling. Der indføres ved lovforslaget, som omtalt tidligere i dag, to nye udlånsordninger, som jeg finder værdifulde.

Den ene vedrører lån til visse moderniseringer af ældre ejendomme. Det ærede medlem hr. Paabøl stillede sig meget skeptisk over for trangen til denne bestemmelse og sagde, at den bestemmelse, man havde i den nuværende lov, ikke blev udnyttet. Der er ikke en sådan bestemmelse i den nugældende lov, men der er en bestemmelse, som går ud på, at der kan gives lån til forandringer af ældre ejendomme, hvorved antallet af lejligheder forøges eller der fremkommer enkeltværelser. Den er benyttet i flere tilfælde, men ikke så stærkt, fordi det er meget begrænset, i hvilken udstrækning der kan laves flere lejligheder ud af gamle eller kan fremkomme enkeltværelser til udlejning, så man kan ikke deraf slutte, at der ikke skulle være nogen trang til den nye udlånsordning. Det er efter min op-

[Kirsten Gloerfelt-Tarp.]

fattelse af samfundsmæssig interesse at få den gamle boligmasse gjort tidssvarende, for så vidt den i øvrigt bygningsmæssigt er af en sådan kvalitet, at den kan anvendes i et længere åremål.

Den anden nye låneordning vedrører overdragelse af ejendomme til disses hidtidige lejere på andelsbasis. I flere tilfælde har lejere gjort forsøg på at overtage en ejendom på andelsbasis, men da lejerne ikke kunne skaffe den fornødne kapital, har det ofte måttet opgives.

Inden for boligforeningernes byggeri vil lovforslagets bestemmelser herom også fremme andelsboligtanken, så at andelsboligforeningernes medlemmer bliver ejere af egen lejlighed. Endvidere gives der dem, som har opsparet et antageligt beløb, en fortrinsret til at opnå bolig i et sådant byggeri. Der er her skabt en direkte forbindelse mellem den enkelte opsparing og opnåelse af eget hjem. Det radikale venstre har altid lagt vægt på en sådan udvikling og gør det fremdeles.

Mange nydannelser kunne jeg have lyst til at omtale, men jeg skal begrænse mig. Jeg skal dog udtale min tilfredshed med, at byggeriet for de mindst bemidlede bliver betydeligt udvidet, at betegnelsen social-filantropisk afskaffes, og at lejligheder til de mindst bemidlede fortrinsvis skal findes i ejendomme, hvor også andre bor. De mindst bemidlede skal ikke danne en enklave for sig.

Jeg vender mig nu til den udvidede huslejetilskudsordning. Lejestigningen i det ældre byggeri, hvor nødvendig den end er for en reform af boligstøttelovgivningen, vil ramme mange hårdt. Det er derfor nødvendigt, at den går hånd i hånd med en udvidelse af huslejetilskudsordningen for de økonomisk svagest stillede blandt børnerige familier, gamle og invalider. De gamle og invaliderne søger man i nogen måde at hjælpe ved at forhøje de rådighedsbeløb, kommunerne i henhold til folkepensionsloven kan anvende i særlige trangstilfælde, og de børnerige familier ved at udvide huslejetilskudsordningen, så den i modsætning til nu kommer til at omfatte hele den eksisterende boligmasse, altså også den ældre, for så vidt lejligheden har en rimelig standard.

Den ændring, der i øvrigt gennemføres i

tilskudsreglerne, nemlig afløsningen af sygekassegrænsen med en husstandsindkomst, kan jeg tilslutte mig. Det ærede medlem hr. Thestrup mente, at sygekassegrænse og husstandsindkomst var ganske det samme. Det er det dog ikke, når en husstands indkomst omfatter alle deres indtægter, der overhovedet er medlemmer af husstanden. Også den bestemmelse, at aftrapningen af huslejetilskuddet finder sted over et større indkomstinterval end hidtil, kan jeg tilslutte mig. Der har været alt for mange urimeligheder forbundet med huslejetilskuddets formindskelse eller bortfald ved en ubetydelig indkomststigning.

Nu har det ærede medlem hr. Thestrup været inde på, at huslejetilskuddet modvirkede udligningen, og dette kom endnu kraftigere og stærkere frem i det ærede medlem hr. Poul Møllers artikel i Dagens Nyheder i går, idet han kaldte det simpelt hen en molbopolitik, at man, når man ville udligne lejeforskellen mellem det ældre og det nye byggeri, udvidede huslejetilskudsordningen til også at omfatte nogle af beboerne i de gamle lejligheder. Jeg må tilbagevise ordet molbopolitik. Det er selvfølgelig altid lettere, hvis man kun har én eneste ting at tage hensyn til, men det ærede medlem hr. Thestrup ved, at i politik er der altid mange, mange forskellige ting, som skal passes sammen; det er ikke bare partimæssige, men reelle hensyn, der er at tage, og man kan ikke tage skyklapper på og kun se i én retning, kun se på, hvordan vi når udligningen i fuldeste omfang. Vi må sandelig også se på de konsekvenser, den får for de medborgere, der dårligst kan bære dem. Jeg er forbavset over også fra det konservative folkeparti, som siger, det er socialt forstående, at se en så kraftig reaktion, og jeg må tilstå, at jeg er meget forbavset over — hvis man skal slutte ud fra det ærede medlem hr. Poul Møllers omtale af sagen i Dagens Nyheder — at disse huslejetilskud vil modvirke udligningen i en sådan grad, at der næsten ikke bliver nogen udligning tilbage. Når man ved, at den samlede huslejetilskudsordning kun forøges med 20 mill. kr. årlig, og ved, hvor store beløb selve huslejeudligningen vil give grundejere og andre, kan man dog ikke sige, at de 20 mill. kr. vil være i stand til at modvirke hele udligningen; det er klart,

[Kirsten Gloerfelt-Tarp.]

at de trækker lidt i den anden retning, men hvem vil tage ansvaret for, at de ikke skal gøre det?

Hvorledes vil det nu gå med byggeomkostningerne under de nye regler? Gang på gang har man hørt, at statsstøtten går i de forkerte lommer, og at dette bidrager til at holde byggepriserne oppe. Noget er der om det. Boligministeren mener ikke, at ændringen i sig selv vil påvirke byggepriserne, men sætter sin lid til, at oplysninger om nye byggemetoder, industrialisering og forsøgsbyggeri vil medvirke til reduktion af byggeomkostningerne. Jeg er ikke enig med ministeren i den første betragtning. Den større inddragelse af privat kapital i byggeriet og forandringen af finansieringen kalder på privat initiativ i et helt andet omfang end hidtil. Boligministeriet har vel gjort en værdifuld indsats i de senere år for at holde byggepriserne nede, også ved oplysningsarbejde, men har ikke i fornøden grad kunnet trænge igennem, lige så lidt som boligforskningsinstitutets resultater har kunnet gøre det. Vi har hørt om betydningen af indførelsen af standardmål, f. eks. med hensyn til loftshøjde og vinduer, rationel fremstilling af byggematerialer og ordentlig planlægning, der kan nedsætte byggetiden, og vi har set eksempler på, at alt dette har kunnet billiggøre byggeriet, men alment er det ikke trængt igennem.

Jeg har set, at dr. polit. Bjarke Fog i en undersøgelse om prisdannelse inden for byggeriet, foretaget for Håndværksrådets konsulent i rationalisering af byggeriet, påpeger sjuskeri ved byggeriets tilrettelæggelse, og en arkitekt riposterer i Information med, at han kan give lige så chokerende eksempler på, hvordan håndværkere og håndværksmestre sjusker. Jeg er enig i, at statens støtte til forsøgsbyggeriet under de givne forhold er ønskelig, men det alene er ikke tilstrækkeligt til at få byggepriserne ned, fordi vanskelighederne ikke blot er af teknisk art.

Der må være andre grunde til, at de tekniske fremskridt ikke trænger tilstrækkeligt igennem til billiggørelse af byggeriet. Hvorfor kan man bygge om vinteren i Helsingborg og ikke i Helsingør? Forklaringen er ikke teknisk. Jeg tror, den dels er psykologisk, dels at den hænger sammen med, at

arbejdsanvisningsreglerne er helt anderledes i Sverige end i Danmark. Hvorfor bliver det ikke væsentligt billigere at installere elementkøkkener end de hidtil almindelige køkkener? Og således kunne man blive ved. De skarpe faggrænser bærer deres del af ansvaret og ligeledes akkordfastsættelsen. Stor træghed vises på hele dette område, men hvad der giver grund til en vis optimisme, er, at der både blandt arbejdsgiverne og i fagforeningerne er ved at vokse en anden mentalitet frem. Der er stigende forståelse for den fare, der truer byggefagene, hvis produktiviteten ikke hæves, og jeg tror, at ændringerne i leje- og byggestøtte-lovgivningen vil stimulere denne mentalitet ved at være et varsko om, at byggefagene ikke i al fremtid kan være beskyttet i den udstrækning, de har været det før.

Et par bemærkninger vil jeg knytte til bestemmelsen om typehuse. Banker, sparekasser og andre finansieringsinstitutter får adgang til at yde lån med statsgaranti for hustyper, der af boligministeren er godkendt med hensyn til konstruktion, kvalitet, pris og finansiering, således at de enkelte sager ikke skal forelægges boligministeriet. Dette betyder en forenkling af administrationen og en hurtigere ekspedition for pengeinstitutterne og for låntagerne. Typehusordningen sikrer fuldt gennearbejdede, detaljerede planer, hvor bygherren og pantekreditor på forhånd kender byggeriets anlægsudgifter og værdi. Typehuse betyder ikke, at håndværkerne bliver trængt ud af byggeriet, hvad ikke må ske, men tværtimod, at enhver håndværker i landet kan gå i gang med sådanne huse. For bygherren er det tillige en fordel f. eks. ved sparekassers finansiering af parcelhusbyggeri, at sparekasserne er indstillet på også at give byggelån, hvorved den samlede finansiering af et byggeri kan ske på ét sted. Det vil være en simplificering, der ligesom det i alle detaljer gennearbejdede projekt vil kunne medvirke til en forkortelse af byggetiden. I forbindelse med rentesænkningen vil dette betyde billigere byggeri.

Jeg er ikke bange for, at typehusordningen skulle gøre byggeriet for ensartet og ked-sommeligt, så at det mistede sit individuelle præg. Når man ser den variation, der findes f. eks. i Norge og USA, hvor man har typehusordninger, må man erkende, at en sådan

[Kirsten Gloerfelt-Tarp.]

frygt ikke er begrundet. Dette bekræftes også ved den interesse, der herhjemme fra mange sider vises, således fra forskellige sparekasser, for at få udformet standardtyper. Ser man på det byggeri, der foregår i øjeblikket, forekommer det også ret ensartet, så jeg tror snarere, typehusene vil komme til at se bedre ud.

Når jeg til slut skal sammenfatte betydningen af de fremsatte lovforslag, vil jeg sige:

Deres formål er at forberede et frit boligmarked uden huslejerestriktioner. Det sker for det første ved frigivelse af lejen dér, hvor der ingen boligmangel er, for det andet ved ophævelse af lejekontrol med nybyggeri uden statsstøtte, for det tredje ved at ophæve bopælskravet, for det fjerde ved en rimelig lejeforhøjelse i det ældre byggeri og for det femte ved at lade statsgaranti afløse statslån i vidt omfang — men afgørende er det, at forsøget ikke snubler i starten. Det tror jeg ikke mindst håndværkere, bygherrer og byggefagene i det hele har forståelse for og ligeledes banker og andre pengeinstitutter, der skal påtage sig finansiering af byggeriet. Boligproduktionen må ikke gå i stå i en overgangstid. Derfor kan driftstilskud ikke brat ophæves og de hidtidige lånegrænser ikke nu ændres, derfor kan kun en gradvis nedskæring af statslånsvirksomheden finde sted. Derfor må der også en særlig overgangsordning til.

Skal boligmarkedet blive frit, må boligproduktionen holde trit med udviklingen, og det er mit håb, at det grundlag for boligpolitikken, vi her bygger op, må kalde på nyt initiativ, så byggeomkostningerne kan holdes nede og boligmangelen ophøre. Jeg tror, der er udbredt forståelse for, at lejeforhøjelsen i det ældre byggeri, ubehagelig, som den er for mange, ikke er en straffeforanstaltning, men et nødvendigt led i bestræbelserne for at skaffe bolig til alle. Lovene tjener ikke mindst ungdommens sag, men er i øvrigt i hele befolkningens interesse. Oppositionen har givet udtryk for, at den har det samme mål trods uoverensstemmelser med det foreslåede på mange punkter. Derfor håber jeg, at en positiv forhandling kan finde sted. Boligspørgsmålet skal løses.

Jeg kan med disse ord anbefale de fremsatte lovforslag vedrørende leje og boligbyggeri til grundig, hurtig og velvillig behandling.

Aage Fogh: De tre lovforslag, jeg skal omtale, er affødt af de to lovforslag, som det ærede medlem fru Kirsten Gloerfelt-Tarp nys har omtalt; det er forslag til lov om ekstraordinær grundskyld og ejendoms-skyld til kommunen, forslag til lov om ændring af lov om kommunale ejendoms-skatte m. v. og forslag til lov om ændring i lov om folkeforsikring, jeg skal behandle.

Jeg skal søge at gøre det kort på grund af det fremskredne tidspunkt, men vil gerne understrege, at det ikke er første gang, vi her i tinget behandler et lovforslag, hvor man ved hjælp af skattepålæg vil medvirke til en udligning af de to huslejeniveauer, hvoraf det ene gælder først og fremmest for de ældre boliger, for hvilke vi ved hjælp af en række restriktioner igennem en år-række har forhindret den prisstigning, der ellers ville være kommet i en periode, hvor boliger har været en mangelvare, i at slå igennem. Det andet huslejeniveau har vi i de nye boliger, i dem, der er bygget i de seneste år, og som trods betydelig indsats fra statens side, såvel i form af billige lån som i form af m²-tilskud, alligevel ligger på et helt andet prisniveau.

Jeg regner med som givet, at der fra alle sider er enighed om, at det vil være ønskeligt at gennemføre de bestemmelser, der er nødvendige for at opnå en udligning af disse to forskellige huslejeniveauer, fordi en udligning må betragtes som en forudsætning for, at der engang igen kan blive friere boligforhold end dem, vi har kendt i de seneste år.

Jeg tror også, jeg tør sige, at den politik, der er ført i de sidste år, og som har medført, at vi har fået lavere renter og højere kurser på vore obligationer — og jeg håber, vi må gå videre i samme retning — at denne politik og resultatet heraf vil gøre det lettere at nå til en udligning af den ganske simple grund, at man roligt tør regne med, at de boliger, der opføres i den kommende tid, i kraft af den lavere rente vil blive billigere at opføre end tidligere.

Jeg håber, vi her i tinget kan være enige om det ønskelige i at opnå visse ting. For

[Aage Fogh.]

det første en udligning af de to huslejeniveauer; dette anser jeg for givet; for det andet, at bl. a. ejerne skal have en rimelig andel af den stigning, der vil komme, og for det tredje, at vi skal tilstræbe en bedre vedligeholdelse af vore boliger til fordel for både ejer og lejer og også til fordel for hele samfundet — og for øvrigt også for beskæftigelsessituationen i den tid, vi går i møde.

Jeg havde håbet, at der også havde været bred enighed om, at samfundet skulle have en vis andel i de kolossale værdier, vi her arbejder med, men jeg forstår på udtalelser af det ærede medlem hr. Thestrup og det ærede medlem hr. Paabøl, at det er der overhovedet ikke enighed om. Jeg er bedrøvet herover. Jeg synes, jeg havde grund til på forhånd at vente, at man fra den side havde nogen forståelse for dette problem, fordi vi i 1955 gennemførte en lov her i tinget ganske på samme linje. Vi gennemførte en skattelovgivning, der havde til formål at forhøje grundværdiafgifterne og ejendomsskylden i alle købstæder i Danmark for at bringe dem på højde med det, der blev betalt i København og på Frederiksberg. Der var dengang kalkuleret med, at denne udgiftsforhøjelse ville indbringe 18 mill. kr., og disse 18 mill. kr. skulle hensættes til imødegåelse af det tab, kommunerne eventuelt måtte lide i kraft af den garanti, de havde ydet i forbindelse med byggeriet.

Den 17. maj 1955 blev der foretaget en afstemning her i tinget, hvor 103 stemte for vedtagelse af loven, 1 stemte imod og 2 undlod at stemme. Det tør nok siges at være et resultat, der tyder på, at der har været absolut enighed i det høje ting mellem alle partier om, at det var ønskeligt, at den delvise udligning, der dengang fandt sted, bl. a. også skulle ske ved hjælp af en forhøjelse af skatterne, og at disse skatter ikke skulle indgå i det almindelige forbrug, men hensættes til bestemte formål, der stod i forbindelse med byggestøttelovgivningen. Det er derfor, jeg blev bedrøvet over, at

det ærede medlem hr. Thestrup og det ærede medlem hr. Paabøl i dag viste sig at være mindre velvillige, end de var dengang. (*Sønderup*: Det var jo en helt anden historie!). Det ærede medlem hr. Sønderup siger, at det var noget helt andet. Jeg ved ikke, hvad det ærede medlem tænker på — det ved det ærede medlem nok heller ikke selv — men det forekommer i hvert tilfælde mig at være naturligt, at når man går i gang med en udligning, er det i første omgang først og fremmest til fordel for ejeren og mindre for samfundet. Jo længere man rykker frem imod balancepunktet, jo mere naturligt er det, at det bliver samfundet, der får den største gevinst. Og det er det, der sker her. Jeg forstår ikke, at man fra de konservatives og venstres side kan tænke sig, at de kæmpeværdier, der her er tale om — jeg tror, det ærede medlem hr. Thestrup talte om 2 800 mill. kr. — ubeskåret skulle tilflyde dem, der i dag mere eller mindre tilfældigt er ejere af beboelsesejendommene i vore købstæder. Derfor min bedrøvelse over, at disse kolleger ikke er mere forstående.

Det, vi tilstræber med de fremsatte lovforslag, er jo en forhøjelse af huslejen med 30 pct. i forhold til det, der blev betalt i 1939. Hvis nogen vil spørge mig, om jeg nu også er sikker på, at 30 er det rigtige tal i denne forbindelse, vil jeg svare, at det er der ingen der kan være. Man må også på forhånd være fuldstændig klar over, at det absolut rigtige resultat kan man ikke nå. Det, vi kan nå til, er en situation, hvor vi finder det forsvarligt at ophæve huslejerestriktioner og alt, hvad dertil hører. Det vil så i fremtiden vise sig, at en del af lejlighederne, navnlig de dårligste, ikke har kunnet bære de 30 pct., medens en del andre, navnlig de bedst byggede fra omkring 1939, som er nogenlunde moderne, måske ville kunne bære mere. Men det kan først afgøres den dag, da vi er nået til fuldstændig frigivelse på dette område.

Det er allerede nævnt af det ærede medlem hr. Poul Hansen (Svendborg), at man

[Aage Fogh.]

regner med at skulle fremskaffe omkring 130 mill. kr. ved den beskatning, der er tale om, og at dette provenu skal opnås derved, at man det første år lægger 7 promille på grundværdierne og 7 promille på den fikserede forskelsværdi og det næste år forhøjer til 14 promille i begge tilfælde.

Hvad angår grundskyldsafgiften, vil de 14 promille stå fast ud i fremtiden. For forskelsværdiens vedkommende er det ifølge lovforslaget lagt sådan til rette, at det beløb, der indkommer, skal aftrappes over 10 vurderingsperioder.

Hver vurderingsperiode er på 4 år, og det vil altså sige, at omkring år 2001 skulle det være afviklet. Jeg tror nok, jeg tør sige, at det ikke vil være ret mange af de nuværende ærede medlemmer, der, som folketingsmænd i hvert fald, vil få den fornøjelse at opleve den situation — der kan vel højst blive tale om et enkelt medlem. Derfor synes jeg, at det er noget længe; jeg mener nok, vi kunne klare det lidt hurtigere. Bygningsskatter er der jo i hvert fald ingen af regeringspartierne der er større tilhængere af, så det ville være meget rart, hvis vi kunne klare denne afvikling i et lidt hurtigere tempo.

Der er foreslået særlige bestemmelser for de boliger, der er fritaget for bygningsbeskatning i kraft af byggestøtteleven, men det er omtalt af det ærede medlem hr. Poul Hansen (Svendborg), så det behøver jeg ikke at opholde mig nærmere ved.

Yderligere er der den bestemmelse, at hvis den ekstraordinære bygningsskat ikke udgør mindst 25 kr. pr. kvartal, skal den ikke indbetales. Jeg vil gerne spørge den højtærede minister, om der ikke skulle være en mulighed for, at man kunne forhøje dette beløb — de 25 kr. — noget. Dels er vi jo i almindelighed ikke tilhængere af bygningsskatter, dels kan jeg ikke se nogen som helst interesse i, at der opkræves bygningsskatter på de små parcelhuse, enfamiliehuse, der i almindelighed ligger ude i byernes periferi, men i nogle tilfælde kan ligge i byernes kerne. Jeg er selvfølgelig indforstået med, at grundværdien beskattes, men jeg beder om, at det i udvalget må blive undersøgt, om der ikke skulle være en mulighed for, at man kan forhøje tallet

25 noget for netop at fritage disse enfamiliehuse.

Jeg sagde før, at provenuet, som er anslået til ca. 134 mill. kr., i fremtiden skal lægges sammen med de 18 mill. kr., som loven af 1955 indbringer. Det vil sige, at i fremtiden skulle vi kunne regne med ca. 150 mill. kr. Det er naturligvis rigtigt, at kommunerne samtidig får pålagt visse udgifter, som de ikke har haft tidligere, og at disse kan afholdes af det nævnte beløb; men jeg er ganske enig med det ærede medlem hr. Poul Hansen (Svendborg), når han udtaler, at vi tør vente at have mellem 100 og 120 mill. kr., der kan bruges til skattenedsættelse. Og her vil jeg gerne sammen med det ærede medlem understrege over for regeringen, at det er ganske overordentlig vigtigt, at regeringen — om ikke omgående, så i hvert tilfælde snarest muligt — giver retningslinjer for, hvor den skattenedsættelse skal finde sted. Det kan desværre ikke nægtes, at forholdene efterhånden har artet sig sådan, at vi ofte ude omkring i landet, når der er tale om skattenedsættelse, hører, at det tror man ikke på. Vi må i dette tilfælde vise folk, at den skattenedsættelse kommer, og at den kommer så hurtigt som overhovedet muligt.

Dernæst et par ord om de andre forslag. Angående forslag til lov om ændring af lov om kommunale ejendomsskatter m. v. kan jeg udtrykke mig ganske kort. Dette lovforslag ser lille og ubetydeligt ud, men det indeholder 2 ting, som jeg tillægger meget stor betydning. Det foreslås bl. a., at vi fjerner loftet over købstædernes ejendomsskatter. Hidtil har de jo i høj grad været holdt nede ved en række både indviklede og snævre bestemmelser. Vi er tidligere gået ind for at fjerne dette loft, og det er fra tidligere tid kendt, at afdøde Aksel Møller var tilhænger af, at der gaves kommunerne større adgang til at indføre ejendomsskatter; derfor lå Frederiksberg også i spidsen, med 12 promille på grundskylden og 9 promille på ejendoms-skylden. Nu tilstræber vi at få balance mellem København, Frederiksberg og købstæderne, og yderligere tilstræber vi balance mellem omegnskommunernes grundbeskatning og den grundbeskatning, der finder sted i købstæderne landet over. Jeg anser

[Aage Fogh.]

det for at være helt rigtigt, at det gøres; jeg hilser det med stor tilfredshed. Kort kan det vistnok siges sådan, at loftet fjernes, og så lægger man bund under, idet man gennemfører den bestemmelse, at København og Frederiksberg ikke kan benytte en lavere promille end den, de benyttede i 1958-59, og at købstæderne ikke kan benytte en lavere promille end den, de benyttede 1958-59, plus den tillægsskat, der her bliver tale om.

Hvad angår de andre bestemmelser i dette lovforslag, skal jeg kun nævne, at jeg kan tiltræde, at præstegårdene får den ændrede stilling i relation til amtsskattelettelserne. Jeg kan tiltræde, at man flytter regnskabsåret, så det bliver finansåret og ikke kalenderåret, der følges; at man derved springer over et kvartal, er der ingen der vil mærke. Jeg kan også tiltræde, at der betales rente af skatter, der eventuelt betales tilbage.

Med hensyn til det tredje lovforslag, forslaget om ændring i lov om folkeforsikring, ligger det jo sådan, at der ikke er nogen, i hvert fald ikke i regeringen, der har tænkt sig, at den foreslåede huslejestigning skulle komme til at ramme dem urimelig hårdt, som dårligst kan bære det. Derfor gennemfører man en bestemmelse om, at de 4½ pct. af grundbeløbet, der hidtil har været til fri rådighed, ændres til 5 pct.

Må jeg til slut fremsætte et par bemærkninger om virkningerne af denne lovgivning over for parcelhusene. Der må jeg for det første pege på, at hvis afgiftsforhøjelsen for et parcelhus ikke andrager 25 kr. pr. kvartal — et tal, jeg håber kan blive forhøjet — vil den ikke blive opkrævet. For det andet vil den grundskyld, som bliver pålagt, betvirke, at underskuddet bliver større eller overskuddet mindre på selve ejendommen, og det får den følge for personskatten, at denne vil falde. For det tredje er det givet, at hvis den, der bebor et parcelhus, har en personlig skatteevne, vil den omlægning, der finder sted, hvorefter personskatten ned sættes, være til fordel for ham. Jeg tør derfor, jeg tør sige, at den lovgivning, der her gennemføres, kun i meget, meget ringe udstrækning vil have forøgede udgifter til følge for den, der bor i et almindeligt en-families parcelhus.

Med disse ord kan jeg anbefale de tre lovforslag til velvillig og hurtig behandling, og jeg vil gerne slutte med at takke den højtærede minister, fordi lovforslagene er ledsaget af så udmærkede bemærkninger. De, der vil ofre den tid, der er nødvendig for at læse disse bemærkninger igennem, vil have let ved at vurdere lovforslagenes virkninger.

Formanden: Jeg skal her afbryde forhandlingen.

Folketingets næste møde afholdes i morgen, onsdag den 29. oktober, kl. 10 med følgende dagsorden:

Fortsættelse af første behandling af:

Forslag til lov om leje,

forslag til lov om boligbyggeri,

forslag til lov om ekstraordinær grundskyld og ejendomsskyld til kommunen,

forslag til lov om ændring af lov om kommunale ejendomsskatter m. v.

og

forslag til lov om ændring i lov om folkeforsikring. (Om personlige tillæg til invalide- og folkepensionister m. v.).

Mødet hævet kl. 17⁵⁰.

10. møde.

Onsdag den 29. oktober kl. 10.

Formanden: I skrivelse af 25. oktober meddeler chauffør Helmuth Nørrelund, at han er villig til at modtage det ved folketingsmand Holger Larsens udtræden fra 1. november 1958 ledige mandat som medlem af folketinget.